

Практическо ръководство на EASO относно висшия интерес на детето в процедурите за предоставяне на убежище

*Поредица практически
ръководства на EASO*

2019 г.

Повече информация за Европейския съюз е на разположение в интернет (<http://europa.eu>).

Print	ISBN 978-92-9485-131-4	doi:10.2847/069773	BZ-03-19-914-BG-C
PDF	ISBN 978-92-9485-142-0	doi:10.2847/849455	BZ-03-19-914-BG-N

© European Asylum Support Office, 2019 г.

Нито EASO, нито което и да е лице, действащо от името на EASO, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация.

Практическо
ръководство на EASO
относно висшия интерес
на детето в процедурите
за предоставяне
на убежище

*Поредица практически
ръководства на EASO*

2019 г.

Съдържание

Списък на съкращенията	5
Въведение	7
Защо е създадено настоящото практическо ръководство?.....	7
Какво съдържа практическото ръководство?.....	7
Какво е приложното поле на това практическо ръководство?.....	8
Как е създадено практическото ръководство?	8
Как следва да се използва настоящото ръководство?	9
Каква е връзката между настоящото практическо ръководство и други инструменти на ЕАСО за подкрепа?	9
Терминология	10
Оценка на възрастта	10
Събеседване (събеседвания) за определяне на висш интерес.....	10
Оценка и определяне на висшия интерес	10
Дете/непълнолетно лице	10
Деца, изложени на риск	10
Деца — жертви на трафик (или застрашени от трафик)	11
Процедурни гаранции по регламента „Дъблин III“ и регламента за неговото прилагане.....	11
Семейство	11
Издирване на семейството	11
Настойник/представител	12
Процедурни защитни мерки и гаранции	12
Роднини	12
Разделени от семействата си деца	13
Непридружено дете.....	13
1. Предистория и елементи на принципа на висшия интерес на детето	14
1.1 Подход, основан на правата на детето	15
1.2 Анализ на концепцията за първостепенно съображение	16
1.3 Мултидисциплинарен и обективен характер.....	17
1.4 Процеси на определяне на висшия интерес.....	18
1.5 Висшият интерес на детето и правото да бъде изслушано	18
1.6 Балансиране на елементите на висшия интерес на детето.....	18
2. Процедурни гаранции	21
Безопасност	21
Квалифициран персонал	22
Кандидатстване за международна закрила.....	22
Регистрация.....	22
Приоритизация/адаптиране на продължителността на процедурата	22
Освобождаване от процедура на границата/ускорена/бърза процедура	23
Предоставяне на процесуално представителство	23
Предоставяне на правна помощ	24
Предоставяне на информация и устен превод	24
Изслушване на възгледите на детето и участие на детето	24
Установяване на фактите.....	26
Документиране на висшия интерес на детето	26
Запазване на целостта на семейството	27

Оценка на молбата на детето	27
Препоръки относно висшия интерес на детето	28
Не са въведени защитни мерки.....	28
3. Прилагане на практика на принципа на висшия интерес на детето	29
3.1 Сътрудничество със службите за закрила на детето	29
Гарантиране на достъпа до други права	29
3.2 Въвеждане на процедурни гаранции	29
3.3 Индивидуалните обстоятелства на детето	33
3.4 Потенциален повишен риск и уязвимост.....	33
3.5 Различни процедурни възможности	34
Регламентът „Дъблин“	34
Ускорени процедури и процедура на границата	34
Други процедурни възможности	35
3.6 Определяне на роднина/придружаващ пълнолетен като лице, полагащо грижи/настойник	35
4. Признаци за уязвимост и риск при деца	36
Деца, придружени от родители	36
Разделени от семействата си деца	37
Семейни деца	37
Деца — жертви на трафик на хора	39
Други видове оценки на уязвимостта	40
ПРИЛОЖЕНИЕ I — Формуляр относно висшия интерес	42
ПРИЛОЖЕНИЕ II — Документи в областта на политиката и насоки	44
ПРИЛОЖЕНИЕ III — Правна уредба.....	45
Международно право	45
Законодателство на ЕС	46
Инструменти с незадължителна юридическа сила	48
ПРИЛОЖЕНИЕ IV — Библиография	49

Списък на съкращенията

ДПУ (преработен текст)	Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (преработен текст)
Директива за борбата с трафика на хора	Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета
АТ	Австрия
BE	Белгия
BG	България
ОцВИ	оценка на висшия интерес
ВИД	висш интерес на детето
ОпВИ	определяне на висшия интерес
ОЕСУ	Обща европейска система за убежище
СН	Швейцария
ЗД	закрила на детето
КПД	Конвенция на Организацията на обединените нации за правата на детето (1989 г.)
Комитет по КПД	Комитет на Организацията на обединените нации по правата на детето
СУ	Кипър
DE	Германия
DK	Дания
Регламент „Дъблин III“	Регламент (ЕС) № 604/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст)
EASO	Европейска служба за подкрепа в областта на убежището
EE	Естония
EL	Гърция
ES	Испания
ЕС	Европейски съюз
Държавите от ЕС+	Държавите — членки на Европейския съюз, плюс Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария
ГОЖ/О	генитално осакатяване на жени/обрязване
FI	Финландия
FR	Франция
FRA	Агенция на Европейския съюз за основните права
HU	Унгария
IE	Ирландия
IT	Италия
ОЛСП	Инструмент за определяне на лица със специални потребности
LT	Литва

LV	Латвия
NL	Нидерландия
NO	Норвегия
PL	Полша
ДУП (преработен текст)	Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила (преработен текст)
RO	Румъния
SE	Швеция
SI	Словения
SK	Словакия
ТХ	трафик на хора
ДП (преработен текст)	Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (преработен текст)
ВКБООН	Върховен комисариат за бежанците на Организацията на обединените нации

Въведение

Защо е създадено настоящото практическо ръководство?

Правните инструменти, които формират Общата европейска система за убежище (ОЕСУ), утвърждават задължението на държавите — членки на Европейския съюз, Швейцария, Норвегия, Исландия и Лихтенщайн (държавите от ЕС+) да извършват оценка и да вземат предвид висшия интерес на детето (ВИД) като фактор от първостепенно значение във всички действия, отнасящи се до деца⁽¹⁾. *Практическото ръководство относно висшия интерес на детето в процедурите по предоставяне на убежище* (практическото ръководство) е разработено в подкрепа на държавите от ЕС+ при спазването на техните задължения, свързани с ВИД.

Висшият интерес на детето трябва да се оценява и да се взема предвид като фактор от първостепенно значение⁽²⁾ във всички действия или решения, които го касаят⁽³⁾. Понастоящем обаче повечето държави от ЕС+ нямат установен ред за изпълнението на това правно задължение в рамките на системите за предоставяне на убежище. В съобщение до Европейския парламент и Съвета от 12 април 2017 г. Комисията на ЕС призова агенциите на ЕС да доразвият насоките и инструментите относно висшия интерес на детето. Потвърдените констатации на Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (ЕАСО), която извърши сравнителен анализ на международните процедури за закрила на децата, потвърждават необходимостта от насоки за това как на практика да се прилага изискването висшият интерес на детето да бъде вземан предвид като фактор от първостепенно значение.

Целта на настоящото практическо ръководство е да помогне да се определят и да се изтъкнат основните етапи и горещите точки при прилагането на принципа на висшия интерес на детето. Това се прави с цел да се подпомогнат държавите от ЕС+ в прилагането на този принцип и да се подобрят гаранциите в рамките на процедурите за предоставяне на убежище на децата. Държавите от ЕС+ следва да създадат подходящ за деца ред за предоставяне на убежище, който да гарантира закрилата на детето по време на цялата процедура, в съответствие с правото на ЕС и международното право.

Какво съдържа практическото ръководство?

Целта на практическото ръководство е да предостави насоки и подкрепа на компетентните национални органи относно необходимите гаранции и защитни мерки, които да осигурят зачитането на висшия интерес на детето като фактор от първостепенно значение при вземането на решения, които засягат детето в процедурите за предоставяне на убежище. То е разделено на пет раздела, които включват преглед на терминологията; 1. предисторията и елементите на принципа на висшия интерес на детето; 2. съответните гаранции; 3. насоки за оценяване на практика на висшия интерес; и 4. индикатори за уязвимост и риск. Накрая, практическото ръководство представя подробен контролен списък, предназначен да гарантира, че отговорните органи са предприели всички основни стъпки и че те са взети предвид по подходящ начин при оценяването на висшия интерес на детето. Ръководството е допълнено с няколко приложения — набор от документи в областта на политиката и насоки във връзка с темата, както и преглед на правната уредба, включително международните и европейските правни инструменти и тези на ниво ЕС.

⁽¹⁾ Следва да се отбележи, че в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището се използва понятието „малолетно/непълнолетно лице“, което е равнозначно на понятието „дете“. И двете понятия се отнасят до лица под 18 години. Вж. също „Терминология“.

⁽²⁾ Член 24 от Хартата на основните права на ЕС. Вж. също Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно **закрилата на децата мигранти**, 12 април 2017 г., COM (2017) 211 final, стр. 14 (Закрила на децата мигранти).

⁽³⁾ Комитет по КПД **Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение** (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14; За Насоките на ВКБООН за висшия интерес вж. ВКБООН, *Здрави и неуредими: какво могат да направят държавите, за да гарантират зачитането на най-добрия интерес на непридружените и разделени от семействата си деца в Европа*, октомври 2014 г.; ВКБООН и Международния Червен кръст, *Полеви наръчник за изпълнение на насоките на ВКБООН относно ОПВИ*, 2011 г.

Какво е приложното поле на това практическо ръководство?

Приложното поле на практическото ръководство е ограничено до това как да се отдава първостепенно значение на висшия интерес на детето в процедурите за предоставяне на убежище ⁽⁴⁾ и е насочено само към децата (със семейства и непридружени), които са кандидатствали или са изразили желание да кандидатстват ⁽⁵⁾ за международна закрила. В ситуации, в които във висш интерес на детето могат да са процедурни възможности, различни от подаването на молба за международна закрила, съответните органи (състав, в който са включени настойник, имиграционни органи, прокурори) следва да препоръчват подходящи решения в съответствие с националното право и/или практика. Оценяването на висшия интерес на детето за целите на приемането (по смисъла на ДУП (преработен текст) или за други процедурни възможности не попада в приложното поле на настоящото практическо ръководство.

Настоящото практическо ръководство акцентира върху процедурите за предоставяне на убежище. Детето следва да може да вземе свободно и информирано решение да кандидатства за международна закрила. Родителите/настойникът/представителят и/или участниците в структурите за закрила на детето (ЗД) могат текущо да оценяват дали е във висш интерес на детето да се продължи разглеждането на молбата. За да се осигури спазване на ВИД, се изисква сътрудничество между всички съответни участници, които разполагат с правомощия за текущо оценяване на висшия интерес на детето, в зависимост от националното право и/или практика. Закрилата на детето и оценяването на ВИД надхвърлят рамките на процедурата за предоставяне на убежище. Поради това е необходимо непрекъснато сътрудничество чрез цялостен подход с органите за закрила на детето и други участници, като например с органа по приемане, настойника/представителя и правни съветници.

Практическото ръководство е предназначено да подкрепи привеждането в действие на прилагането на принципа на висшия интерес в процедурите за предоставяне на убежище, в съответствие с достиженията на правото на ЕС и друго относимо законодателство на ЕС ⁽⁶⁾. То беше разработено със съзнанието, че в различните държави на ЕС+ съществуват различни практики и действащи лица във висш интерес на детето и националните органи са тези, които трябва да гарантират, че в хода на процедурите за предоставяне на убежище са въведени всички съответни гаранции за защита и предпазни мерки.

Как е създадено практическото ръководство?

Настоящото практическо ръководство е разработено от EASO с подкрепата на група експерти от Белгия, Дания, Финландия, Ирландия, Норвегия и Румъния, както и от Европейската комисия, Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA), Върховния комисариат на ООН за бежанците (ВКБ ООН) и Фонда на ООН за децата (УНИЦЕФ). Освен това бяха проведени консултации с Европейската комисия и държавите от ЕС+ и с международни организации. То е плод на колективен опит и отразява общата цел за постигане на висококачествени процедури за предоставяне на международна закрила. Освен това в практическото ръководство са взети предвид най-добрите практики, определени в контекста на подкрепата на EASO за схемата за преместване ⁽⁷⁾ в Гърция и Италия при извършването на оценка на висшия интерес на децата (ВИД), отговарящи на условията за преместване.

⁽⁴⁾ Някои държави членки извършват ОцВИ на етапа на приемането, отделно от реда за международна закрила.

⁽⁵⁾ Това не засяга реда в някои държави членки, който позволява деца да подадат молба самостоятелно или чрез своите родители или представители (член 7, параграф 3 от ДПУ (преработен текст) и включва изготвянето, регистрацията и подаването на молба за международна закрила, като се имат предвид техните различни последици (член 6 от ДУП (преработен текст).

⁽⁶⁾ Наред с другото, съответните разпоредби, определени с [Директива 2011/36/ЕС](#) на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите от него и за замяна на Рамково решение 2002/629/ПВР на Съвета, ОВ L 101, 2011 г., стр. 1—11 (Директивата за борбата с трафика на хора).

⁽⁷⁾ [Решение \(ЕС\) 2015/1523 на Съвета](#) от 14 септември 2015 г. за установяване на временни мерки в областта на международната закрила в полза на Италия и на Гърция.

Как следва да се използва настоящото ръководство?

Практическото ръководство предоставя общи насоки и може да се използва като ориентир или източник на вдъхновение за актуализирането и/или подобряването на конкретни стандартни оперативни процедури, разработени за деца на национално равнище.

Предложеният в ръководството контролен списък относно висшия интерес ще съдейства за и ще подсигури процеса на текущо събиране на информация и оценяване. Той ще даде възможност на оценяващия да провери дали са осигурени съответната информация и защитни мерки, като надлежно са взети предвид защитата/сигурността на данните.

Практическото ръководство може да се използва съвместно със съответното законодателство на ЕС, международното и националното законодателство, при подход на зачитане на правата на детето ⁽⁸⁾. Освен това бяха разработени различни съществуващи документи в областта на политиката и насоки относно ВИД, които бяха използвани при изготвянето на насоките в настоящото ръководство за прилагане на този принцип. Допълнителни материали за справка са предоставени в „Документи в областта на политиката и насоки“ (приложение II) от настоящото ръководство.

Каква е връзката между настоящото практическо ръководство и други инструменти на EASO за подкрепа?

Мисията на EASO е да подкрепя държавите от ЕС+ в прилагането на ОЕСУ, наред с другото посредством общо обучение, общи стандарти за качество и обща информация за държавата на произход. Както всички инструменти на EASO за подкрепа, настоящото практическо ръководство се основава на общите стандарти на ОЕСУ. Ръководството следва да се разглежда като допълващо другите налични инструменти на EASO, по-специално *Практическото ръководство за оценка на възрастта*, *Практическото ръководство относно издирването на семейства* и модула за обучение „Интервюиране на деца“ (*Interviewing children*).

⁽⁸⁾ Вж. „Документи в областта на политиката и насоки“ (приложение II) и „Правна уредба“ (приложение III).

Терминология

Оценка на възрастта

Оценката на възрастта е процедура, посредством която органите се стремят да установят хронологичната възраст или диапазона на възрастта на дадено лице с цел да определят дали лицето е дете или възрастен ⁽⁹⁾.

Събеседване (събеседвания) за определяне на висш интерес

Събеседванията за определяне на висш интерес са събеседвания с детето, с неговия настойник или друго лице, отговарящо за грижите за детето и неговата закрила. В някои държави членки може да се провеждат повече от едно специални събеседвания с едно дете. Тези събеседвания се провеждат с цел текущо оценяване на висшия интерес на детето. Те могат да бъдат провеждани отделно или като част от личното интервю или друго интервю (интервю за откриване на роднини/интервю за оценка на уязвимостта и т.н.). Провеждането на такива събеседвания следва да се ръководи от факта, че оценяването на висшия интерес на дадено дете е непрекъснат процес, а не еднократно действие. Зачитането на висшия интерес на детето като фактор от първостепенно значение е неразделна част от всички решения и процедури, включително събеседванията. Той може да бъде актуализиран и преразглеждан.

Оценка и определяне на висшия интерес ⁽¹⁰⁾

Съгласно меродавното тълкуване от Комитета на Организацията на обединените нации по правата на детето (Комитет по КПД), ВИД е:

единствена по рода си дейност, която следва да бъде предприета във всеки отделен случай [...], се състои от оценка и балансиране на всички елементи, необходими за вземане на решение в конкретната ситуация за конкретно дете или група деца.

[...] „Определяне на висшия интерес“ описва формалния процес, при който са предвидени строги процедурни гаранции за определяне на висшия интерес на детето въз основа на оценка на този интерес ⁽¹¹⁾.

Дете/непълнолетно лице

В законодателството на ЕС понятията „дете“ и „непълнолетно лице“ се използват за обозначаване на всяко лице на възраст под 18 години. Трябва да се отбележи, че в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището се използва понятието „непълнолетно лице“, което е равнозначно на понятието „дете“, така както се използва в настоящото ръководство, предвид на това, че предметът му, а именно „висшият интерес на детето“, е принцип на международното публично право, произтичащ от Конвенцията на ООН за правата на детето (КПД).

Деца, изложени на риск

Това се отнася до всяко дете, което може да е изложено на конкретен риск, независимо от състава/положението на семейството; детето може да е непридружено, разделено от семейството или придружено от родителите си. Рисковете, пред които детето може да

⁽⁹⁾ EASO, *Практическо ръководство за оценка на възрастта*, 2018 г.; Определението за „оценка на възрастта“ в терминологичния речник на Европейската мрежа за миграцията е на разположение на адрес [url](#); За допълнителна информация относно ВИД и оценката на възрастта вж. също Комитет по КПД, *Общ коментар № 6 (2005 г.) относно третирането на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход*, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6, раздел V.A, параграф 31, точка i).

⁽¹⁰⁾ ВИД е извън обхвата на настоящото практическо ръководство.

⁽¹¹⁾ Комитет по КПД *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC/C/GC/14.

е изправено, могат да включват, без да се ограничават до физическа и психическа вреда, сексуално и основано на пола насилие и други форми на малтретиране или експлоатация, принудителни и ранни бракове, генитално осакатяване/обрязване на жени (ГОЖ/О), проблеми с психичното здраве, риск от самонараняване/самоубийство и др.

Към децата, изложени на риск, спадат деца — жертви на трафик на хора, или застрашени от него, преживели тежки форми на психическо, физическо или сексуално и основано на пола насилие, включително ГОЖ/О, принудителни и ранни бракове, физически и психически увреждания и други форми на малтретиране или експлоатация, деца — глави на семейства, деца без гражданство, подрастващи майки, деца, които са част от въоръжени групи, деца, страдащи от тежки заболявания, деца с психични проблеми и др.

Деца — жертви на трафик (или застрашени от трафик)

Отнася се за всяко дете, за което има основателни и показателни причини да се счита, че може да е станало жертва на трафик, дори когато все още не е налице експлоатация⁽¹²⁾. Децата — жертви или потенциални жертви на трафик, имат право на помощ и подкрепа, като се вземат предвид спецификите на обстоятелствата, свързани с тях⁽¹³⁾.

Процедурни гаранции по регламента „Дъблин III“ и регламента за неговото прилагане

Регламент (ЕС) № 604/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст)⁽¹⁴⁾. Регламентът „Дъблин III“ се отнася до процедурни гаранции като назначаването на представител и наред с другото, неговия достъп до всички съответни документи⁽¹⁵⁾.

Семейство

Понятието „семейство“ следва да се тълкува в широк смисъл, като включва биологични, осиновители или приемни родители, братя и сестри или, когато е приложимо, членове на разширеното семейство или общността⁽¹⁶⁾.

Издирване на семейството

Търсене на членовете на семейството (включително роднини или лицата, полагали грижи за непридружени деца) с цел възстановяване на семейните връзки и събиране на семействата, когато това е във висш интерес на детето⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Трафикът на хора (ТХ) остава високо доходна форма на тежка и организирана престъпност и е изрично забранен в Хартата на основните права на ЕС, по-специално в член 5, както и членове 79 и 83 от Договора за функционирането на Европейския съюз. В член 2 от Директивата за борба с трафика на хора е дадено определение за престъплението „трафик на хора“, включително специално по отношение на децата — жертви на трафик. Отчита се увеличение на трафика на деца с цел сексуална експлоатация, като жертвите са предимно момичета, и на принудителното извършване на престъпна дейност. Миграционната криза беше използвана от мрежите за трафик с насоченост към най-уязвимите, особено децата, и съществува обща загриженост за увеличаване на риска от трафик с цел сексуална експлоатация. Вж. доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно [напредъка, постигнат в борбата с трафика на хора](#), 19 май 2016 г., COM(2016) 267 final (Доклад за напредъка); Европол, [Доклад за състоянието: Трафикът на хора в ЕС](#), 765175, февруари 2016 г. (Доклад за състоянието).

⁽¹³⁾ Вж. членове 13—16 от Директивата за борба с трафика на хора; За преглед на правата на жертвите на ТХ в ЕС вж. Европейска комисия, [Правата на жертвите на трафик на хора в ЕС](#), 2013 г.

⁽¹⁴⁾ Регламент „Дъблин III“.

⁽¹⁵⁾ Член 6, параграф 2 от регламента „Дъблин III“.

⁽¹⁶⁾ Комитет по КПД, [Общ коментар № 6 \(2005 г.\)](#), Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6, съображение 19 от ДП (преработен текст).

⁽¹⁷⁾ Комитет по КПД, [Общ коментар № 6 \(2005 г.\)](#), Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6; Член 6, параграф 4 от регламента „Дъблин III“ и разпоредбите на член 24, параграф 3 от ДУП (преработен текст) и ДП (преработен текст); Вж. също ЕАСО, [Практическо ръководство относно издирването на семейства](#), 2016 г.

Настойник/представител ⁽¹⁸⁾

Има непоследователност/различия в международната/ЕС правна уредба по отношение на използването на понятията „настойник“, „представител“ и „законен представител“. В целия практически наръчник понятията „настойник/представител“ се използват заедно.

Настойникът е независимо лице, което защитава висшия интерес на детето и общото му благосъстояние и в този смисъл допълва ограничената правосубектност на детето. Настойникът действа като законен представител на детето във всички производства по същия начин, по който родител представлява детето си ⁽¹⁹⁾.

Представителят се определя като „лице или организация, посочени от компетентните органи, за да помагат на непридружаван непълнолетен [дете] и да го представляват по време на процедурите [за международна закрила] ... с цел гарантиране на висшите интереси на детето и при необходимост, упражняване на правата на [детето] [...]“ ⁽²⁰⁾.

Ролята на представителя се различава от тази на **законния представител**, който е правен съветник или квалифициран адвокат/професионален юрист, „който предоставя правна помощ, говори от името на детето и законно го представлява в писмени изявления и лично в производства за предоставяне на убежище или други съдебни производства, предвидени в националното законодателство“ ⁽²¹⁾.

Процедурни защитни мерки и гаранции

Процедурните гаранции са специфични мерки за подкрепа, въведени с цел създаване на условията, необходими за ефективния достъп на лицата със специални потребности до процедурите и за представяне на елементите, необходими за обосноваване на молбата им за международна закрила. Те дават възможност на кандидатите със специални потребности да се ползват от правата си и да спазят задълженията си съгласно Директивата за процедурите за предоставяне на убежище (ДПУ (преработен текст)) ⁽²²⁾.

В Регламента „Дъблин III“ „процедурните гаранции“ се отнасят до разпоредбите, свързани с обжалването. В Общ коментар № 14 на Комитета по КПД са изброени както гаранции, така както са определени по-горе, така и процедурни защитни мерки, като например правото на изслушване и правото на обжалване.

Роднини

Навършилите пълнолетие леля или чичо, баба или дядо на детето, които се намират на територията на държава членка, независимо дали детето е родено в рамките на брак или е извънбрачно, или е осиновено, както това е определено в националното право ⁽²³⁾. В настоящото ръководство те се наричат също и **лица, полагащи грижи за детето**, когато са съответно официално определени от компетентен орган ⁽²⁴⁾.

⁽¹⁸⁾ За допълнителни насоки относно терминологията вж. FRA, *Наръчник за настойничеството над деца, лишени от родителски грижи*, юни 2014 г., стр. 14–15.

⁽¹⁹⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 6 (2005 г.), Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход*, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6; Общото събрание на ООН, *Насоки за алтернативната грижа за децата: резолюция, приета от Общото събрание*, 24 февруари 2010 г., A/RES/64/142; FRA, *Наръчник за настойничеството над деца, лишени от родителски грижи*, юни 2014 г., в който се дават насоки за създаването и функционирането на национални системи за настойничеството и се определят основните задачи, които един настойник трябва да изпълнява. Понятието „настойник“ в документите на ООН е по-широкообхватно от това в достиженията на правото на ЕС.

⁽²⁰⁾ Член 2, буква н) от ДПУ (преработен текст) и член 2, буква й) от ДУП (преработен текст).

⁽²¹⁾ FRA, *Наръчник за настойничеството над деца, лишени от родителски грижи*, юни 2014 г.

⁽²²⁾ Съображение 29 и член 2, буква г) от ДПУ (преработен текст).

⁽²³⁾ Член 2, буква з) от регламента „Дъблин III“.

⁽²⁴⁾ Без да се засяга редът в държавите членки, където „полагането на грижи“ се счита за задача на дадена институция, администратор на убежище и други участници извън роднините. В някои държави членки полагащите грижи са лица/институции, които отговарят за ежедневните грижи за детето, а именно за жилищното настаняване, храната, воденето на училище и т.н.

Разделени от семействата си деца

Дете, което е било разделено от всички „възрастни, отговорни за него, независимо дали по силата на закон или според практиката в съответната държава членка“, но не непременно и от другите си роднини. Поради това тук могат да се включват деца, придружени от други пълнолетни членове на семейството или роднини ⁽²⁵⁾. Понятието не е включено в настоящите достижения на правото на ЕС в областта на убежището. Там разделените от семействата си деца попадат в категорията на непридружените деца.

Непридружено дете

Дете, което пристига на територията на държавите членки, без да е придружавано от пълнолетно лице, отговорно за него по закон или според практиката в съответната държава членка, за срока докато грижата за него не бъде реално поета от такова лице (пълнолетно); включват се също и деца, оставени непридружени след влизането им на територията на държавата членка ⁽²⁶⁾.

⁽²⁵⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 6 (2005 г.), Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход*, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6, раздел III, параграф 8.

⁽²⁶⁾ Член 2, буква д от ДУП (преработен текст); член 2, буква м) от ДПУ (преработен текст); член 2, буква л) от ДП (преработен текст); член 2, буква й) от регламента „Дъблин III“; член 2, буква е) от директивата за събиране на семейства; Комитет по КПД, *Общ коментар № 6 (2005 г.), Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход*, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6, раздел III, параграф 7; вж. също ВКБООН и УНИЦЕФ, *Здрави и невредими: какво могат да направят държавите, за да гарантират зачитането на най-добрия интерес на непридружените и разделени от семействата си деца в Европа*, 2014 г., стр. 22.

1. Предистория и елементи на принципа на висшия интерес на детето

Висшият интерес на детето е **право, принцип и процедурно правило**, които са залегнали в международното и европейското право, и са изведени на преден план в преработените предложения в рамките на ОЕСУ ⁽²⁷⁾. Член 24 от Хартата на основните права на ЕС гласи: „При всички действия, които се предприемат от публичните власти или частни институции по отношение на децата, висшият интерес на детето трябва да бъде от първостепенно значение“ ⁽²⁸⁾, а член 3 от КПД посочва: „Висшите интереси на детето са първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до децата...“ ⁽²⁹⁾. Задължението да се гарантира висшият интерес на детето като фактор от първостепенно значение е отново потвърдено в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището ⁽³⁰⁾.

Отдаването на първостепенно значение на ВИД е непрекъснат процес, при който се изисква оценка, преди да се вземат важни административни решения. Процесите на зачитане на ВИД трябва да започват преди процедурата за предоставяне на убежище и да продължат и след това.

Докато детето е в процедура за предоставяне на убежище, оценяването на ВИД е задължение на органите за закрила на детето (ЗД), органите по предоставяне на убежище и на други участници.

- Органите за закрила на детето извършват оценка на висшите интереси на детето (ОцВИ) за множество цели (приемане, образование, попечителство и т.н.).
- Същевременно органите в областта на убежището трябва да отдават първостепенно значение на ВИД по време на всички етапи от процедурата за предоставяне на убежище.

Тези оценки следва взаимно да се поддържат, така че всички процеси да могат да се ползват от необходимите взаимодействия и да се избегне припокриване.

⁽²⁷⁾ Европейска комисия, *Child-specific provisions in the Common European Asylum Package*, откъс от разпоредбите по отношение на детето в настоящата ОЕСУ и в предложенията за нейната промяна от 4 май и 13 юли 2016 г.

⁽²⁸⁾ Европейски съюз, *Харта на основните права на Европейския съюз*, 26 октомври 2012 г., 2012/C 326/02.

⁽²⁹⁾ ООН, *Конвенция за правата на детето (КПД)*, 20 ноември 1989 г.

⁽³⁰⁾ Вж. документи за политиката и насоки (приложение II).

Констатации на EASO от сравнителния анализ на процедурите за предоставяне на убежище на деца

Според потвърдените констатации на EASO от сравнителния анализ за 2017 г. оценката на ВИД може да се извърши в различни моменти, в някои случаи преди започване на процедурата за предоставяне на убежище (**Ирландия** и **Словакия** ⁽³¹⁾), или на конкретен етап от процедурата, например детето е подало молба за международна закрила, както в България, така и в Гърция (когато прокурорът е надлежно информиран ⁽³²⁾). В **Полша** оценката се извършва, когато се взема решение относно предоставянето на международна закрила.

Повечето респонденти обаче заявиха, че оценката може да се извършва на всички етапи от процедурата за предоставяне на убежище. Такъв е случаят в **16 държави от ЕС+ (AT, BE, CH, CY, DE, DK, EE, ES, FI, FR** ⁽³³⁾), **IT, LV, NO, SE, SI и SK**). По-специално в **Испания** и **Финландия** оценката на ВИД се извършва и в центровете за приемане.

1.1 Подход, основан на правата на детето

В това практическо ръководство се подчертава, че националните органи са обвързани от правата на детето и с подход, основан на правата на детето по отношение на ВИД. В Общ коментар № 14 (2013 г.) на Комитета по КПД относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение е предоставено меродавно тълкуване и насоки за държавите — страни по КПД, как да прилагат това право. Това включва процедурни гаранции с цел да се гарантира неговото прилагане ⁽³⁴⁾. Подход, основан на правата на детето, за разлика от държавно ориентирания подход:

[...] благоприятства осъществяването на правата на всички деца, определени в Конвенцията, чрез развиване на капацитета на отговорните лица да изпълняват задълженията си за зачитане, закрила и спазване на правата им (член 4) и на способността на носителите на права да отстояват правата си, водени по всяко време от правото на недискриминация (член 2), зачитането на висшия интерес на детето (член 3, параграф 1), живота, оцеляването и развитието (член 6) и зачитането на възгледите на детето (член 12). [...] Този ориентиран към правата на детето подход е холистичен и се фокусира върху подпомагането на силните страни и ресурсите на самото дете и на всички социални системи, от които то е част – семейството, училището, общността, институциите, религиозните и културните структури ⁽³⁵⁾.

За да се разглежда като първостепенно съображение висшият интерес на детето, трябва да се използват цялостни и ориентирани към детето процеси на текуща основа. Те трябва да отчитат индивидуалните и специфичните обстоятелства и потребности на детето при всички действия и решения, които касаят детето, в краткосрочен, средносрочен или дългосрочен план.

5. Пълното прилагане на концепцията за висшия интерес на детето изисква разработването на основан на правата подход, при което да бъдат ангажирани всички участници, за осигуряване на цялостната физическа, психологическа, морална и духовна неприкосновеност на детето и зачитане на неговото човешко достойнство ⁽³⁶⁾.

⁽³¹⁾ Оценката на висшия интерес на детето започва от момента, когато то е идентифицирано.

⁽³²⁾ В случаите, когато прокурорът не е надлежно информиран, оценката се провежда по време на интервюто.

⁽³³⁾ Във Франция оценката на ВИД започва веднага след като се установи, че става въпрос за непридружено дете, като оценката не зависи от наличието на процедура за предоставяне на убежище или нейните етапи. ВИД се оценяват едновременно с оценяването на възрастта, както и на по-късен етап от решаващия орган.

⁽³⁴⁾ Комитет по КПД, Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14 раздел V.

⁽³⁵⁾ Комитет на ООН за икономически, социални и културни права, Общ коментар № 13: Правото на образование (член 13 от пакта), 8 декември 1999 г., E/C.12/1999/10, точка 59.

⁽³⁶⁾ Комитет по КПД, Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14 раздел IA, параграфи 4 и 5.

Отдаването на първостепенно значение на ВИД следва да бъде част от индивидуален процес, предприет за всички деца, които са изразили намерение да кандидатстват за международна закрила, и да се прилага за всички решения и процедури, свързани с международната закрила.

Определянето на специалните процедурни потребности на децата е задължение също и по силата на ДПУ (преработен текст), както и извършването на оценки на уязвимостта — съгласно Директивата относно условията на приемане (ДУП (преработен текст) ⁽³⁷⁾). Това може да включва ангажирането на всички участници, като например органите за ЗД или доставчиците на услуги в тази област.

При текущите ОцВИ следва да се взема под внимание факта, че способностите ⁽³⁸⁾ или специалните потребности на детето се променят с течение на времето и предприетите мерки трябва да могат да бъдат преразгледани или коригирани по съответен начин, за разлика от взетите окончателни или необратими решения.

1.2 Анализ на концепцията за първостепенно съображение

Според Комитета по КПД принципът на висшия интерес на детето е „насочен към гарантиране на пълното и ефективно упражняване на всички права, признати в Конвенцията, както и на цялостното развитие на детето“ ⁽³⁹⁾. Отдаването на първостепенно значение на ВИД във всяко от съответните решения означава да се започне с оценка на специфичните за всяко отделно дете обстоятелства ⁽⁴⁰⁾, да се определят и оценят съответните елементи за това конкретно дете, да се детайлизират тези елементи и да се определи съответната тежест на всеки от тях по отношение на останалите ⁽⁴¹⁾.

ВИД е **първостепенно** съображение, което понякога трябва да бъде съгласувано с интересите на други лица, включително на държавата. Тежестта, която ще се отдаде на ВИД, ще бъде част от анализа, който прави лицето, вземащо решенията. ВИД е с висок приоритет, а не само едно от няколко съображения ⁽⁴²⁾. Следва да се има предвид, че ако се направи сравнение, в друг контекст ВИД задължително е факторът **от първостепенно** значение, което означава, че при вземането на решение ВИД е определящият фактор.

Примери за решения, засягащи детето в процедурите за предоставяне на убежище, могат да бъдат, наред с другото: вземане на решение за провеждане на отделно лично интервю с детето без присъствието на родителите; вземане на решение дали е във висшия интерес на детето то да бъде изслушано, на кое място, кога и колко дълго трябва да продължи интервюто; избор на преводач/служител по делото/регистрационен служител, работещ с детето; вземане на решение за извършване на оценка на възрастта или за започване на издирване на семейството за детето; вземане на решение дали да се отдели молбата на детето от молбата на родителя и т.н.

⁽³⁷⁾ Вж. също член 23, параграф 4 от ДУП (преработен текст) — Услуги за рехабилитация и подкрепа.

⁽³⁸⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, параграф 84.

⁽³⁹⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, раздел I.A, параграфи 4 и 5.

⁽⁴⁰⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, раздел V, параграфи 46 и 48—51.

⁽⁴¹⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, раздел V.2, параграф 80; За допълнителна информация направете справка с EASO, *Доклад за процедурите за предоставяне на убежище за деца*, 2017 г.

⁽⁴²⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, раздел IV.A.4, параграфи 36—40.

Съвместният общ коментар от 2017 г. на Комитета по КПД и Комитета за работниците мигранти (КРМ) относно прилагането на общите принципи в контекста на международната миграция (коментар № 22 на Комитета по КПД и № 3 на КРМ) ⁽⁴³⁾ посочва също така конкретни ситуации, при които е необходимо официално оценяване/определяне ⁽⁴⁴⁾.

Това се отнася и за всички аспекти на оценяването на молбата на детето и на материалноправните аспекти на ВИД, свързани със закрилата. Примери за такива аспекти са преследването на деца, наличието на семейство в държавата на произход или други държави, възможност за бягство вътре в страната за дете (ако е приложимо), сигурна трета държава (ако е приложимо), гаранции и диференцирани правни прагове, свързани с положението на децата, т.е. тежестта на доказване, принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, и т.н.

Констатации на EASO от сравнителния анализ на процедурите за предоставяне на убежище на деца

В 11 участващи държави (**BE, BG, CH, CY, DK, EE, IE, ES** ⁽⁴⁵⁾, **FR, LV и SE**) е въведена официална процедура за оценка на ВИД във връзка с процедурата за предоставяне на убежище.

На ВИД се отдава първостепенно значение по време на процедурата за предоставяне на убежище в **Австрия, Германия, Гърция, Полша, Финландия, Италия, Норвегия и Словакия**, въпреки че тези държави са потвърдили, че нямат въведена официална процедура за оценка на ВИД.

По подобен начин във **Финландия, Унгария** ⁽⁴⁶⁾, **Литва, Нидерландия, Полша, Румъния и Словения** няма формална процедура за оценка на ВИД, но са въведени някои предпазни мерки. В **Нидерландия**, ако възникне необходимост от оценяване на ВИД, участват NIDOS и Съветът за закрила на детето. В **Полша** ВИД се оценява в рамките на оценката на необходимостта от международна закрила. В **Словения** ВИД се счита за първостепенно съображение по време на всички етапи от процедурата за предоставяне на убежище и от страна на всички участващи органи и служители.

1.3 Мултидисциплинарен и обективен характер

Оценяването на висшия интерес на детето трябва да бъде мултидисциплинарна процедура ⁽⁴⁷⁾, включваща съответните участници и предприета от специалисти и експерти, които са били проучени и които са преминали съответното обучение за работа с деца ⁽⁴⁸⁾.

Висшият интерес на детето има обективен характер, т.е. не може да бъде обоснован чрез субективни нагласи, възгледи и мнения. Преценката на едно пълнолетно лице за висшия интерес на едно дете не може да стои преди задължението за спазване на всички права на

⁽⁴³⁾ Този общ коментар се основава на документа и доклада от 2012 г., изготвени в резултат на общите разисквания на Комитета по КПД в Женева през септември 2012 г., и на другите документи, посочени в раздел А, параграф 5 от [Съвместния общ коментар № 3 \(2017 г.\)](#) на [КРМ] и № 22 (2017 г.) на [Комитета по КПД] относно общите принципи във връзка с правата на децата в контекста на международната миграция, 16 ноември 2017 г.

⁽⁴⁴⁾ В [Общия коментар № 3 на \[КРМ\]](#) и [№ 22 на \[Комитета по КПД\]](#) се посочва, че „висшият интерес на детето се взема изцяло предвид в имиграционното право, при планирането, изпълнението и оценката на миграционните политики и вземането на решения по отделни случаи, включително при разрешаване или отказ на молби за влизане или пребиваване в дадена държава, решения във връзка с прилагането на миграционните норми, ограничения на достъпа до социални права от страна на деца и/или техните родители или законни настойници, решения относно целостта на семейството и упражняването на родителски права, като висшият интерес на детето е от първостепенно значение и следователно е с висок приоритет. По-специално, висшият интерес на детето следва да бъде гарантиран изрично чрез отделни процедури, като неразделна част от всяко административно или съдебно решение, отнасящо се до влизането, пребиваването или връщането на дете, настаняването или грижата за дете, задържането или експулсирането на родител във връзка с неговия/нейния статут на мигрант.“

⁽⁴⁵⁾ Гарантиран от настойника.

⁽⁴⁶⁾ Със следващото изменение на унгарския закон за убежището ще бъдат разширени разпоредбите, с които се гарантира прилагането на ВИД.

⁽⁴⁷⁾ Препоръки за използване на мултидисциплинарен екип могат да се намерят също на адрес: [Комитет по КПД, Общ коментар № 14 \(2013 г.\) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение \(член 3, параграф 1\)](#), 29 май 2013 г., CRC/C/GC/14.

⁽⁴⁸⁾ Програма за разделени от семействата си деца в Европа, [Декларация за добри практики](#), 2010 г., стр. 6.

детето съгласно Конвенцията ⁽⁴⁹⁾. Това означава, че ВИД не трябва в никакъв случай да оправдава лишаване от право съгласно КПД.

Счита се за добра практика да се гарантира, че всяка препоръка или оценка, направена по отношение на висшия интерес на детето, се подлага на допълнителен преглед и одобрение, като се използва принципът на **двойната проверка**, при който случаят се разглежда от най-малко двама служители.

1.4 Процеси на определяне на висшия интерес

Когато органите в областта на убежището са първите, които осъществяват контакт с определено дете, или отговарят за множество различни процедурни/законови възможности, те могат да бъдат призовани да инициират процесите на определяне на ВИД. В тези случаи, и особено когато те включват въпроси, свързани с ВИД, и процедурни гаранции по време на личното интервю, следва да се включат всички съответни участници и да не се лишава детето от възможности да бъде отделно изслушано по въпроси от негов висш интерес.

Примери от практиката

Във **Финландия** и **Швеция** вземащите решенията органи съчетават компетенции в областта на убежището, имиграцията, трафика на хора и приемането, като по този начин извършват ОцВИ и понякога определят ВИД, включително извън обхвата на процедурите за международна закрила.

1.5 Висшият интерес на детето и правото да бъде изслушано ⁽⁵⁰⁾

Мнението на детето следва да бъде изслушано и взето под внимание, в зависимост от възрастта и зрелостта му. Всеки процес на вземане на решение, който отчита ВИД като първостепенно съображение, трябва да включва зачитане на правото на детето да изразява свободно своите възгледи. Държавите членки трябва да въведат механизми за търсене на мнението на дете, което е способно да формира собствени възгледи, т.е. да дадат възможност на детето да изрази желанието си да бъде изслушано. Когато детето реши, че иска да бъде изслушано, те могат да решат как да стане това — пряко или чрез представител (настойник/родител). Ако детето е изразило мнението си, пряко или косвено, това мнение трябва да получи съответната тежест според възрастта и зрелостта на детето.

Също така детето следва да бъде информирано как се използва предоставената информация. Изслушването на детето означава също така участие от негова страна. Това отново изисква информацията да бъде предоставена по съобразен с детето начин, като по този начин му се помогне да вникне в положението, в което се намира (т.е. процедурата за предоставяне на убежище). Отговорните длъжностни лица трябва да гарантират изслушването да се извършва по начин, който да не вреди на детето.

1.6 Балансиране на елементите на висшия интерес на детето

Всеки процес на определяне на висшия интерес трябва да отдава дължимото внимание на семейното положение на детето; на положението в неговата държава на произход; на специфични уязвими места; на безопасността и рисковете, на които е изложено; на потребностите от закрила; ниво на интеграция в приемащата държава; и на психическото и физическото здраве, образованието и социално-икономическите условия. Този анализ може да бъде извършен от социалните работници, наети от органа по предоставяне на убежище, или

⁽⁴⁹⁾ Комитет по КПД, **Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1)**, 29 май 2013 г., CRC/C/GC/14.

⁽⁵⁰⁾ Вж. също Комитет на ООН по икономически, социални и културни права, **Общ коментар № 12: Правото на подходяща храна (член 11 от пакта)**, 12 май 1999 г.

от други участници и следва да бъде предоставен на разположение на този орган. Анализът трябва да се извърши в контекста на пола на детето; сексуалната му ориентация или половата му идентичност; националния му, етнически или социален произход; неговата религия; инвалидност; статут на мигрант или пребиваващ; гражданството му; възрастта; икономическия статус; политическите му или други възгледи ⁽⁵¹⁾; неговия културен и езиков произход или друг статус.

Оценяващите трябва да осигурят баланс между различните права на детето и да се стремят към възможно най-доброто осъществяване на всички негови права ⁽⁵²⁾. Документацията относно висшия интерес следва да включва подробно описание на обстоятелствата, свързани с детето, включително всички гаранции и констатации, както и анализ, описващ как са балансирани отделните елементи и разгледаните варианти за детето, както и кой от тях е във висш интерес на детето и защо.

В следващия списък са включени също позовавания на Общия коментар № 14 ⁽⁵³⁾, на КПД и на достиженията на правото на ЕС в областта на убежището ⁽⁵⁴⁾:

- възможности за събиране на семейства (член 10 от КПД, член 23, параграф 2 от ДУП (преработен текст);
- живот, оцеляване и развитие на детето (член 6 от КПД); благосъстояние;
- самоличност на детето (член 8 от КПД) и произход;
- уязвимо положение; потенциална жертва на трафик на хора (членове 32 и 39 от КПД, член 23, параграф 2 от ДУП (преработен текст), член 6, параграф 3, буква в) от Регламента „Дъблин III“); други специални потребности (членове 20 и 22 от КПД, член 22 от ДУП (преработен текст);
- правото на детето на образование (член 28 от КПД);
- правото на детето на медицински грижи (член 24 от КПД);
- цялост на семейството (член 9 от КПД, член 8, параграф 2 от Регламента „Дъблин III“ и член 25 от директивата относно признаването), запазване на семейната среда и поддържане на отношенията;
- изслушване на възгледите на детето (член 12 от КПД);
- закрила и безопасност на детето (член 19 от КПД);
- принцип на недискриминация (член 2 от КПД);
- грижи и ръководство по начин, съответстващ на развитието на способностите на детето (член 5 от КПД).

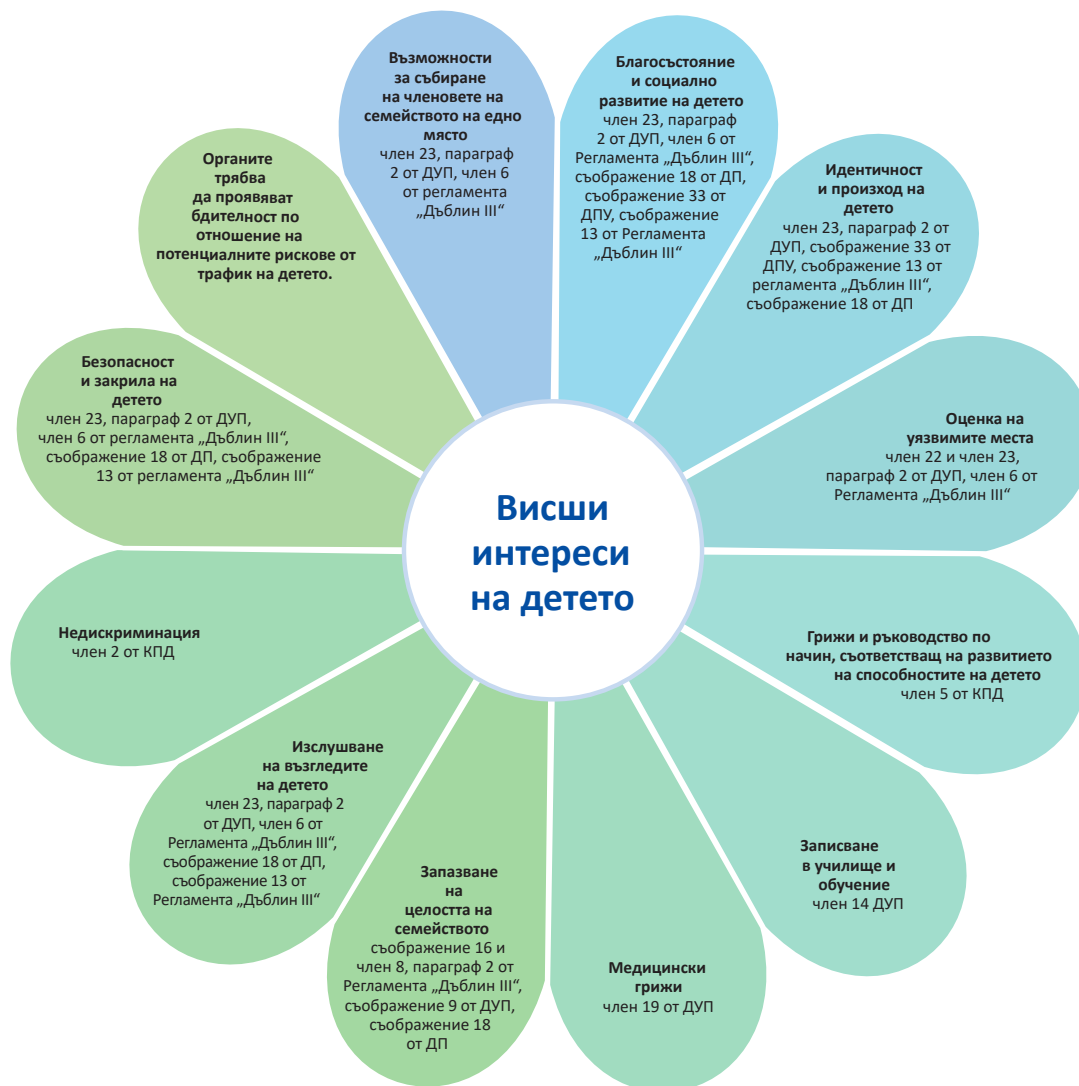
⁽⁵¹⁾ Комитет по КПД и КРМ, *Съвместен общ коментар* № 3 (2017 г.) на [КРМ] и № 22 (2017 г.) на (Комитета по КПД) относно общите принципи във връзка с правата на децата в контекста на международната миграция, 16 ноември 2017 г., раздел I, параграф 3.

⁽⁵²⁾ „В Конвенцията няма йерархия на правата; всички предвидени в нея права са във „висш интерес на детето.“ Комитет по КПД, *Общ коментар № 14* (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14.

⁽⁵³⁾ Главните елементи, които трябва да се вземат предвид при оценяването на висшия интерес на детето, са изброени в раздел V от *Общ коментар № 14* (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC /C/GC/14, раздел V.A, параграф 48 на Комитета по КПД.

⁽⁵⁴⁾ За допълнителни уточнения в тази връзка вж. FRA, *Доклад за основните права*, 2018 г., стр. 184—186.

Те са отразени в достиженията на правото на ЕС и в графиката по-долу, където са показани някои от основните елементи (неизчерпателен списък) на висшия интерес на детето, като за справка са посочени правните инструменти. Допълнителни насоки, съответните политики и документи с насоки могат да бъдат намерени в приложение II и в международната и европейската правна уредба в приложение III ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵⁵⁾ Всички правни позовавания във визуализацията по-долу се отнасят до преработения текст на правните инструменти на ЕС.

2. Процедурни гаранции

В правната уредба се определят изисквания за въвеждането на редица защитни мерки с цел да се гарантира, че на висшия интерес на детето се отдава дължимата тежест като първостепенно съображение. Много от тези гаранции са приложими по принцип за всички деца, търсещи убежище. Акцентът тук е върху това как точно те служат за прилагането на принципа на ВИД. Например достъпът до настойник е обща гаранция за всички търсещи убежище непридружени деца. Същевременно включването на настойника в процеса на определяне на ВИД или включването на оценка, извършена от настойника, е част от защитните мерки, които гарантират, че на ВИД се отдава първостепенно значение.

Тези специфични процедурни гаранции и защитни мерки трябва винаги да бъдат осигурени и прилагани като част от процедурата за предоставяне на убежище на деца. Процедурните гаранции са задължение на органите и право на децата. Като отдават първостепенно значение на висшия интерес на детето, отговорните служители следва също така непрекъснато да проверяват дали са налице необходимите процедурни гаранции. Отговорните служители следва да гарантират, че правата на всяко отделно дете са защитени.

Очевидно е, че молбата на дете за международна закрила се разглежда с обединените действия на няколко участници от различни органи. Всички те са отговорни — в своята област на компетентност — за зачитането на ВИД като първостепенно съображение. Отговорният служител може да е служител на някой от тези участници/органи. Социалните работници/ръководителите на дейности по ЗД обаче са тези, които отговарят за управлението на случаите в областта на ЗД.

Посочените в настоящото ръководство гаранции се отнасят до всяко събеседване, проведено с детето, както и до личното интервю в контекста на процедурата за предоставяне на убежище.

Примери от практиката

В **СУ** при подаване на молбата за международна закрила на детето се предоставя отделен формуляр за установяване на уязвими лица. Оценяването на ВИД се извършва от социалните служби на текуща основа, докато детето навърши 18 години.

В **LV** ВИД се оценява в хода на цялата процедура за предоставяне на убежище чрез наблюдение и комуникация с детето, които се провеждат по различни поводи.

В **НО** при оценяването на ВИД от норвежката имиграционна служба се изисква детето да има възможност да изрази становището си по въпроси, които се отнасят до него.

Безопасност

По време на цялата процедура за предоставяне на убежище децата трябва да бъдат защитени от всякакви форми на насилие, малтретиране, пренебрежително отношение и експлоатация. Длъжностните лица в областта на убежището трябва да вземат под внимание и да внимават за възможни признаци за уязвимост и рискове с цел да се гарантира безопасността на детето по време на всички процедури за предоставяне на убежище (вж. раздел „Признаци за уязвимост и риск“).

Следва да се събира информация относно благосъстоянието на детето и за евентуални опасения във връзка с неговата защита и безопасност. Събирането на такава информация и даването на необходимата ѝ тежест могат да допринесат за гарантиране на закрилата на детето, например от попадане в ръцете или от контакти с лица, които са малтретирани или нанасявали детето, или са го направили жертва на трафик. Отговорният служител следва да бъде внимателен по отношение на източника на такава информация и тежестта, която тя може да има, предвид факта, че това много зависи от конкретните обстоятелства по случая.

Квалифициран персонал

Служителите в областта на убежището, които работят с деца, следва да имат **квалификация и опит в работата с деца и да са подходящо обучени**. Решенията относно молбата на дете за международна закрила трябва да се вземат от компетентен орган, който трябва да познава изцяло и всички правни инструменти, свързани с правата на детето, трафика на хора и други съответни въпроси на закрилата.

Длъжностните лица, които се занимават пряко с детето, следва да бъдат обучени относно използването на **подходящи за деца техники за провеждане на интервюта** ⁽⁵⁶⁾. Държавите от ЕС+ следва да назначават обучен и квалифициран специализиран персонал, който да работи по случаите с деца, и да осигуряват непрекъснато изграждане на капацитет на своя персонал. Устните преводачи следва също да бъдат съответно обучени и да са запознати с устния превод за деца.

Кандидатстване за международна закрила

Трябва да се помогне на детето да вземе информирано решение да кандидатства за международна закрила. Кандидатстването за убежище е основно право на всяко дете и упражняването му не подлежи на предварителна оценка от страна на органите. Следва да се вземе мнението на детето относно кандидатстването за международна закрила. То следва да се вземе предвид според възрастта и зрелостта на детето.

След като молбата вече е подадена, детето/представителят може впоследствие да реши да я оттегли, ако има други законни начини, които служат на висшия интерес на конкретното дете по по-подходящ начин, и кандидатстването или възможните последици от това да бъде признато за бежанец може да не са във висш интерес на това дете към дадения момент.

Когато детето разбере, че мнението му се взема предвид, то може да е по-склонно да съдейства, което е от допълнителна полза за процедурата.

Регистрация

Защитните мерки за децата следва да се прилагат от момента, в който бъде установена самоличността на детето. Много от тези мерки, които са специфични за процедурата за предоставяне на убежище, може да се прилагат още от подаването на молбата, от който момент нататък детето се счита за кандидат. По време на регистрирането на подадената молба следва да бъдат събрани данни, включващи биометрични данни на детето, семейните връзки и контакти, както и актуална информация за връзка с детето и семейството.

Регламентът „Евродак“ задължава държавите членки да вземат дактилоскопични отпечатъци на кандидати за международната закрила на възраст над 14 години ⁽⁵⁷⁾. За тази цел не следва систематично да се извършва оценка на възрастта ⁽⁵⁸⁾. Напротив, с цел да се приеме възрастта на детето, следва да се прилага в най-висока степен принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. Оценка на възрастта следва да се извършва само ако са налице сериозни съмнения относно това дали лицето е дете.

Приоритизация/адаптиране на продължителността на процедурата

Процедурите за предоставяне на убежище на деца следва да се разглеждат като високо приоритетни. Трябва да се идентифицират молбите на деца и за тези от тях, за които има

⁽⁵⁶⁾ Модулът за обучение на EASO „Interviewing Children“ („Събеседване с деца“) е интерактивен модул за служители, работещи по случаи в областта на убежището, който е предназначен да повиши техните знания и умения за интервюване на деца, като се вземат предвид възрастта и зрелостта на детето, културните различия и последиците от травми и/или страдание. Повече информация за програмата на EASO за обучение и за модула е на разположение на следния адрес: <https://www.easo.europa.eu/training-quality/training>

⁽⁵⁷⁾ Регламент (ЕС) № 603/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за създаване на система „Евродак“ за сравняване на дактилоскопични отпечатъци с оглед ефективното прилагане на Регламент (ЕС) № 604/2013, ОВ L 180/1. Следва да се отбележи, че настоящото предложение за преразглеждане на Регламента „Евродак“ предвижда намаляване на възрастта до 6 години.

⁽⁵⁸⁾ За повече подробности вж. EASO, *Практическо ръководство за оценка на възрастта*, 2018 г.

опасения във връзка със закрилата, следва да се осигури да не чакат дълго и да не бъдат спирани ⁽⁵⁹⁾. Това, което е от значение, когато става въпрос за обработване на молбата на дете, е да се адаптира продължителността на процедурата: възможно е приоритетното разглеждане на молбата да е във висш интерес на детето. В други случаи във висш негов интерес е да ползва известен период за почивка и възстановяване, преди да продължи разглеждането на молбата. Времето, през което молбата на дете остава висяща в рамките на процедурата за предоставяне на убежище, следва да бъде сведено до минимум.

Освобождение от процедура на границата/ускорена/бърза процедура

Детето следва да бъде освободено от процедура на границата, ускорени и бързи процедури, когато не може да се осигури подходящата подкрепа, която е необходима на децата в контекста на такива процедури ⁽⁶⁰⁾. Когато нуждите на детето го налагат, следва да се предостави период за почивка и възстановяване. Държавите от ЕС+ следва да разполагат с допълнителни механизми за реагиране при извънредни ситуации, които могат да налагат прехвърлянето на дете/деца в по-безопасна среда.

Предоставяне на процесуално представителство

Когато е необходимо детето да има определен настойник/представител, подаването на молба за международна закрила не следва да се извършва преди такъв да бъде определен, като той следва да съдейства също и за подаването на молбата.

Като част от гаранциите за непридружени и разделени от семействата си деца следва да бъде определен възможно най-скоро **независим и квалифициран настойник/представител**. Настойникът следва да притежава редица качества, т.е. експертен опит по отношение на младежите, както и достатъчен капацитет, наред с експертен опит в специфичните потребности на децата в областта на закрилата. Важно е детето да има подкрепа ⁽⁶¹⁾ от назначения настойник/представител по време на цялата процедура за предоставяне на убежище, както и достъп до правна помощ и консултации.

Важно е да се осигури приемственост в определянето на настойници/представители и да се определи максимален брой на децата, които те могат да представляват едновременно.

Пример от практиката

В **Белгия** съдът решава дали придружаващото пълнолетно лице може да бъде определено като настойник на детето, след като приключат процедурите за получаване на разрешение за престой в Белгия. По време на процедурата за предоставяне на убежище навършил пълнолетие придружител не може да бъде определен за настойник на детето.

В **Ирландия** се счита, че е във висш интерес на всяко непридружено дете в държавата незабавно да му бъде определен социален работник (който действа на мястото на родител като настойник на детето).

Настойникът/представителят следва да бъде изцяло информиран за процедурите и да предостави съгласието си, когато това е в съответствие с висшия интерес на детето. Той следва да присъства на всяко събеседване, проведено с детето, тъй като присъствието на настойника е част от гаранциите за спазването на правата на детето по време на интервюто. Същевременно когато се касае за деца с родители или разделени от семейството им деца, когато полагащото грижи лице е роднина, е възможно висшият интерес на детето да изисква то да не присъства по време на събеседването (вж. 3.6 Определяне на роднина/придружаващ пълнолетен като лице, полагащо грижи/настойник).

⁽⁵⁹⁾ Програма за разделени от семействата си деца в Европа, *Декларация за добри практики*, 2010 г., стр. 34.

⁽⁶⁰⁾ Виж член 24, параграф 3 от ДПУ (преработен текст).

⁽⁶¹⁾ В някои държави членки това може да включва само правна и психологическа/морална подкрепа. В зависимост от държавата членка, ролята на представителя не е да оказва социално подпомагане (т.е. различава се от функцията на лице, полагащо грижи), а да бъде законен представител.

Предоставяне на правна помощ

В ДПУ (преработен текст) е посочено, че държавите членки определят представител във възможно най-кратък срок ⁽⁶²⁾. В ДПУ (преработен текст) е предвидено също предоставяне на безплатна правна и процедурна информация по искане на кандидата на първа инстанция. На детето следва да се предостави достъп до **правна помощ и консултации**. Добра практика е да се осигури на детето безплатен достъп до услуги за правна помощ на всички етапи от процедурата за предоставяне на убежище.

Също така следва да се даде възможност на правния съветник на детето да присъства на всяко събеседване с него. Като цяло детето следва да бъде с придружител на събеседванията, освен ако не предпочита друго и е възможно това искане да бъде удовлетворено. Предвид важните защитни функции, които изпълняват правният съветник и/или представителят, следва да се вземе решение за това чие присъствие би било във висш интерес на детето.

Предоставяне на информация и устен превод

Следва да бъдат въведени защитни мерки, за да се гарантира, че детето може да участва, напълно разбира и е информирано за процеса на предоставяне на убежище и за последиците от него **по подходящ начин, съобразен с пола и възрастта, както и на език, който детето разбира**, за да може то да изрази възгледите, желанията и мнението си, да задава въпроси и да вземе информирано решение за участието си в процеса.

На детето следва да се предоставят своевременно информация, **устен превод** и материали, обясняващи процедурите за предоставяне на убежище, и то следва да има достъп до информацията по време на целия процес. Когато е възможно, устният преводач следва да има опит в устния превод за деца. На детето следва да се предоставят подходящи насоки на всички етапи от оценките на уязвимостта, в съответствие с възрастта и зрелостта му. Детето не следва да бъде оставяно, без да са му дадени **подходящи насоки**, а това следва да се извършва от настойника/представителя и други съответни участници, т.е. персонал, който отговаря за предоставянето на дневни грижи.

Изслушване на възгледите на детето и участие на детето

Детето има право да изразява своите възгледи и мнение лично или чрез настойник/представител. То трябва да бъде интервюирано/изслушано като част от оценката на ВИД, ако това е осъществимо и препоръчително в индивидуалните обстоятелства (т.е. при деца с увреждания, деца, които не могат да общуват). Когато се решава дали и как да се проведе събеседване с детето по време на процедурата за предоставяне на убежище, следва да се вземе предвид висшият интерес на детето. Посочените в настоящото ръководство гаранции се отнасят до всяко събеседване, проведено с детето, както и до личното интервю в контекста на процедурата за предоставяне на международна закрила.

Изслушване и отдаване на дължимото значение на възгледите на детето

- а. Всяко събеседване следва винаги да се провежда в безопасна, поверителна, удобна и подходяща за деца среда на подходящи места, което спомага за изграждане на доверие у детето.
- б. Под внимание следва да бъдат взети продължителността на всяко интервю, да се избягват повторни интервюта, както и възможността за пропускане на интервюта, когато това е в съответствие с ВИД и с обстоятелствата около всяко дете.
- в. Детето следва да се чувства спокойно. Компетентният служител и устният преводач следва да се държат възможно най-неформално.

⁽⁶²⁾ Член 25, параграф 1, буква а) от ДПУ (преработен текст).

- г. Информацията следва да се предоставя по директен и ясен начин. Трябва да се провери дали тя е разбрана.
- д. Ако е възможно, детето може да бъде попитано дали желае длъжностното лице и устният преводач да са мъже или жени. В зависимост от миналия опит на детето, например момче, което е преживяло сексуално насилие от мъж, то може да избере служител от другия пол.
- е. Следва да се търси възможност да се използват алтернативни методи за интервюиране от експерти в тази област и да се предоставят консултации, когато е необходимо, например при травми или разстройства в резултат от посттравматичен стрес.
- ж. Длъжностните лица и устните преводачи са задължени да спазват поверителност, като понятието и правилата за това също следва да бъдат разяснени на детето.
- з. Детето и настойникът следва да бъдат уведомени за целта на всяко събеседване, както и за това кой ще има достъп до стенограмата от него.

Всяко събеседване с детето следва винаги да се провежда в безопасна, поверителна, удобна и подходяща за деца среда и на подходящо място (подходящи места), което спомага за изграждане на доверие у детето.

Под внимание следва да бъдат взети продължителността на всяко интервю, да бъдат избягвани повторни интервюта, както и възможността за пропускане на събеседвания с детето, когато това е в съответствие с висшия му интерес и с обстоятелствата около всяко дете (т.е. където това не е практически възможно поради вида на увреждането и др.). Възможно е да не се налага с детето да се провежда лично интервю за международна закрила, ако сведенията на неговите родители обхващат в достатъчна степен неговата молба. Както е посочено, детето не следва да бъде подлагано на многократни интервюта без това да е необходимо, тъй като това може да го затрудни и да възпрепятства оценяването на висшия му интерес поради неизбежните несъответствия в разказите му. Препоръчително е да се избягват многократни отделни събеседвания, свързани със специални процедурни въпроси, приема и други потребности.

Детето следва да се чувства спокойно. Добра практика са подготвителните посещения на мястото, където ще се проведе интервюто за международна закрила, обясняването на процеса на детето или показването на видеозапис на стаята за провеждане на интервюто, тъй като това може да спомогне детето да се чувства спокойно и да осигури ефективното му участие. Компетентният служител и устният преводач следва да се държат възможно най-неформално. Информацията следва да се предоставя по директен и ясен начин. Трябва да се провери дали тя е разбрана, тъй като някои деца може да не се осмелят да зададат въпроси поради възрастта си, културната среда или психологическото състояние.

Ако е възможно, детето следва да бъде попитано дали има предпочитание по отношение на пола на длъжностното лице и на устния преводач. В зависимост от миналия опит на детето, например момче, което е преживяло сексуално насилие от мъж, то може да избере присъствието на служител и устен преводач — жени. В случай че детето може да е преживяло/преживява травма, то може да не желае да изразява чувства или мнение. Следва да се търси възможност да се използват алтернативни методи за интервюиране от експерти в тази област и да се предоставят консултации.

Интервюиращият следва да записва цялото събеседване, тъй като потребностите на детето могат да се променят, така че е важно да се види ясно защо са били взети определени решения/препоръки. Винаги когато се взема решение, което засяга детето, висшият интерес на детето следва да се взема предвид изчерпателно и във всички събеседвания, както и в констатациите и препоръките. Длъжностните лица и устните преводачи са задължени да спазват поверителност, като това понятие и правилата за спазване също следва да бъдат разяснени на детето. Детето и настойникът/представителят следва да бъдат уведомени за целта на всяко събеседване, както и за това кой ще има достъп до стенограмата от него.

Мнението и желанията на детето следва да бъдат взети под внимание според възрастта и зрелостта му ⁽⁶³⁾.

⁽⁶³⁾ Изучаване на опита в сектора на правосъдието, вж. доклада на FRA *Правосъдие, съобразено с интересите на детето — гледните точки и опитът на децата, участващи в съдебно производство като жертви, свидетели или страни в девет държави — членки на ЕС*, февруари 2017 г.

Примери от практиката

В **Норвегия** събеседване с деца на възраст седем или по-малко години, които са в състояние да формират собствени възгледи, може да се провежда, ако са придружени от родителите си.

В **Дания** оценяването на висшия интерес на детето обикновено е неразделна част от личното интервю (международна закрила). За целите на регламента „Дъблин III“ и за решения дали дадено дете да се счита за придружено или не, следва да се провежда индивидуално събеседване за определяне на висшия интерес.

В **Швеция** акцентът се поставя върху факта, че едно малко дете с придружител има същите права да изразява мнението си и собствените си виждания, ако реши да го направи, както и непридружените или по-големи деца.

Правото на детето да бъде изслушано не следва да се ограничава само до събеседване. Отговорният персонал следва да взема под внимание възгледите, потребностите и мнението на детето и извън интервюто.

Установяване на фактите

Когато е възможно, отговорното длъжностно лице следва активно да търси информация от съответни източници за целите на подходящото оценяване на висшия интерес на детето в процедурата за предоставяне на убежище. Като се отдава дължимото внимание на защитата на данните и поверителността, и когато това е в съответствие с безопасността и закрилата на детето, следва да се установи връзка с онези, които са добре запознати с положението на детето, като например доверени лица, настойник/представител, лице, което понастоящем се грижи за детето, социални работници в приемния център, учител и др. Работещите с деца трябва същевременно да имат предвид, че децата имат право на неприкосновеност на личния живот и на поверителност в отношенията им с настойника, законния представител и всички други защитници.

Ако от участници, които са запознати с положението на детето, бъде поискано да споделят информация с органите в областта на убежището за целите на вземането на решение по молбата за предоставяне на убежище, те трябва да се ръководят от ВИД, тъй като това са различни процеси с различни цели.

Отговорният служител следва да гарантира, че цялата информация във връзка с детето е на разположение на органите, които отговарят за вземането на решение относно висшия интерес на детето в конкретна ситуация. Преди да се направи препоръка или вземе решение, следва да бъдат анализирани по подходящ начин всички съответни елементи. Важно е да се вземе предвид всяка културна и семейна среда, която е от значение за висшия интерес, без да се правят предположения за положението на детето. На детето и/или настойника следва винаги да се дава възможност да предоставят допълнителна информация.

Документиране на висшия интерес на детето

Когато служител в областта на убежището започне работа по случай на дете, следва да бъдат документирани редица въпроси, които остават актуални по време на цялата процедура за предоставяне на убежище и след това. Всички елементи на процеса на определяне на ВИД следва да бъдат анализирани и подкрепени с доказателства, с цел последователно текущо оценяване. Всички съответни въпроси следва да бъдат документирани, например в обща система за управление на случаите, съответните бази данни, докладите на хартиен носител в досието или с използване на електронни формуляри и контролни листове.

Това трябва да включва информация за семейното положение на детето; отношения с лицето, което понастоящем се грижи за него, с настойника/представителя или приемното семейство. За непридружени и разделени от семействата си деца, тя трябва да включва причините за отделяне

от семейството, местонахождението на членовете на семейството, братя и сестри или роднини; съображения за установяване на връзка със семейството и всяка друга възможна информация съгласно регламента от Дъблин, когато е уместно. В нея следва ясно да се посочва по какъв начин е достигнато до препоръката, когато е счетено, че възстановяването на връзката със семейството е безопасно за детето и семейството и във висш интерес на детето.

Използваната информация, както и констатациите и препоръките, следва да бъдат документирани и докладвани в съответствие с регламентите за защита на данните ⁽⁶⁴⁾, с цел сезиране и изпълнение на препоръките. Следва да се отбележи, че отговорното длъжностно лице следва да прецени дали следва да бъдат направени изключения по отношение на правото на родителите да имат достъп до документи или конкретна информация относно своето дете, в зависимост от възрастта на детето и въпроса, напр. насилие, малтретиране и други проблеми.

Когато се касае за приложимите защитни мерки и гаранции, е важно да се подчертаят връзките между ДПУ (преработен текст) и ДУП (преработен текст). Един от аспектите на оценяването на ВИД по цялостен начин е, че при извършването му на ранен етап ще бъдат събрани и документирани информация и доказателства за възможни проблеми във връзка с потребностите както от процедурна гледна точка, така и от гледна точка на приема.

Запазване на целостта на семейството

По време на процедурите за предоставяне на убежище следва да се осигури спазването на концепцията за целостта на семейството, освен ако загрижеността за благосъстоянието или безопасността на детето не сочат противното. На детето следва да бъде дадена възможност да предостави допълнителна информация по своя случай, например относно нова връзка с членове на семейството или роднини или предстоящо пристигане на членове на семейството или роднини в друга държава от ЕС+ ⁽⁶⁵⁾. Тази информация следва да бъде оценена по подходящ начин. В случаите на разделени от семействата си деца трябва да бъдат проверени и оценени (семейните) връзките, за да се определят потенциалните рискове.

Доколкото това е възможно, братята и сестрите не следва да се разделят, с оглед на висшия интерес на съответното дете, и по-специално на неговата възраст и зрялост. Промените в мястото на пребиваване на непридружените деца следва да бъдат сведени до минимум.

Оценка на молбата на детето

Когато се оценява съдържанието на молбата за международна закрила, трябва да се обърне дължимото внимание на завишени рискови фактори, на които са изложени децата, както и на специфичните форми на преследване или тежки посегателства срещу деца ⁽⁶⁶⁾ (например зачисляване на непълнолетни лица във въоръжените сили, трафик на деца, детска проституция и/или нарушения на специфични права на детето, вредни традиционни практики).

Когато се разглежда възможността за вътрешна закрила (ДП (преработен текст), съображения 25 и 27, член 8), висшият интерес на детето следва да бъде непосредствена част от разследването.

Важно е да се има предвид, че представата за времето на децата се различава от тази на възрастните по отношение на предишен опит и е възможно да липсва яснота на техния разказ. Това може да окаже силно въздействие върху оценяването на необходимостта от международна закрила.

При разглеждане на потребностите от закрила на едно непридружено или разделено от семейството си дете може да е необходимо да се придаде по-голяма тежест на някои обективни

⁽⁶⁴⁾ При пълно зачитане на правото на неприкосновеност на личния живот и спазване на изискванията за защита на данните, и при строго прилагане на подходящи правила относно събирането, използването и съхраняването на данните и достъпа до тях.

⁽⁶⁵⁾ Вж. изискванията за издирване на семейството съгласно член 24, параграф 3 от ДУП (преработен текст).

⁽⁶⁶⁾ ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 8: Молби за убежище за деца по силата на член 1, раздел А, параграф 2 и член 1, раздел Е от Женевската конвенция от 1951 г. и/или Протокола относно статута на бежанците от 1967 г.*, 22 декември 2009 г., HCR/GIP/09/08.

фактори, когато се разглежда основателно опасение от преследване и/или реален риск от тежки посегателства. Когато се разглеждат потребностите от международна закрила на непридружени и разделени от семействата си деца, следва да се прилага принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства ⁽⁶⁷⁾.

Препоръки относно висшия интерес на детето

Компетентните органи трябва да вземат предвид информацията, събрана по време на проведените събеседвания с детето и придружаващите го пълнолетни и/или членове на семейството, както и цялата съответна информация в досието на детето.

Отдаването на първостепенно значение на ВИД във всяка писмена препоръка следва да бъде **обяснено и мотивирано**. Всяка препоръка следва ясно да посочва по какъв начин е достигнато до нея. Следва да има ясни стандартни оперативни процедури за това как се изпълняват препоръките и от кого, включително разпоредби за оценка на изпълнението на тези препоръки, при което в процеса на определяне на ВИД да могат да бъдат включени всички необходими промени. На национално равнище, в изпълнението на различни препоръки участват различни участници.

Детето следва да бъде информирано от органа за ЗД за препоръката относно ВИД, отделно от решението по неговата молба за международна закрила. Освен това то следва да получи разяснение какво означава тази препоръка на практика. Следва да има възможност за преразглеждане или ревизиране на препоръки, които се отнасят за деца.

Правно средство за защита

Детето и настойникът/представителят следва да получат подходящи разяснения за всички **решения**, засягащи детето, включително за резултата, и **обяснение на свързаните с тях основания**.

Това ще даде възможност за съдържателно упражняване на правото на детето на правна защита. Това право следва да се упражнява по отношение на **тази ясна правна обосновка**.

Освен това следва да се осигури равнопоставен достъп до правосъдие, като се даде възможност за ефективен достъп на детето и/или на представителя до подходящи за детето производства за правна защита (*).

(*) За допълнителна информация относно съобразени с децата съдебни производства вж. FRA, *Правосъдие, съобразено с интересите на детето — гледните точки и опитът на децата, участващи в съдебно производство като жертви, свидетели или страни в девет държави — членки на ЕС*, 2017 г.

Не са въведени защитни мерки

Когато не са налице някои от горепосочените защитни мерки, може да се наложи разглеждането на молбата за международна закрила да бъде спряно. Това следва да бъде преценено в зависимост от естеството на липсващата защитна мярка. То не следва да води до целенасочено и ненужно забавяне на обработването. Когато защитната мярка е от компетентността на органа в областта на убежището, отговорният служител следва да отнесе случая съгласно вътрешния ред. Когато друг орган или определена страна носи отговорност за осигуряване на защитната мярка, органът в областта на убежището работи в координация с тази страна с цел да гарантира въвеждането на липсващата защитна мярка. Това сезиране следва да бъде документирано по съответния ред. Следва да има ясно разпределение на функциите/отговорностите.

(67) Програма за разделени от семействата си деца в Европа, *Декларация за добри практики*, март 2010 г., стр. 36.

3. Прилагане на практика на принципа на висшия интерес на детето

3.1 Сътрудничество със службите за закрила на детето

Сътрудничеството със службите в областта на ЗД е задължително в хода на цялата процедура. Органите за ЗД трябва да уведомят органите в областта на убежището, ако детето е в положение, което може да му навреди. Като цяло в държавите от ЕС+ органите в областта на убежището нямат автоматичен достъп до оценката на висшия интерес, която извършват органите за ЗД. Поради съображения за поверителност и строгите регламенти в областта на защита на данните, органите за ЗД и тези в областта на убежището може да не обменят помежду си данни или информация. В някои случаи националните служби в областта на убежището може дори да не знаят дали органите за ЗД участват в даден случай на дете и обратно.

Необходимо е да се осигури системите за международна закрила да поддържат връзка с националните системи за ЗД/механизми за сезиране и да са свързани с тях. Следва да бъдат разработени координирани протоколи и стандартни оперативни процедури с участието на правителствени и неправителствени организации, институции и доставчици на услуги в областта на ЗД, за да бъде тази връзка по-ефективна. За децата, търсещи убежище, участието на службите за ЗД в механизмите за сезиране понастоящем е ограничено и следва да бъде засилено и гарантирано. Всички заинтересовани страни на централно и местно равнище следва най-малкото да провеждат редовни срещи, в случай че няма въведена система за обмен на информация помежду им. В отделни случаи следва да е ясно кой орган е отговорен за назначаването на настойник/полагащо грижи лице, предоставянето на насоки, за благосъстоянието и правния статут на детето, тъй като може да има пропуски в защитата, дължащи се на това, че различните органи считат, че други са отговорни за определени аспекти по случая на детето.

С цел да се осигури въвеждането на защитните мерки, посочени в раздел 2, е препоръчително органът в областта на убежището да координира и да си сътрудничи с органите за ЗД/настойника/други съответни институции с цел да се гарантира, че необходимата информация се обменя и е налична и се използва в интерес на всяко едно дете. Това следва да се извърши при надлежно спазване на изискванията за защита на данните/поверителност. Детето следва да даде съгласието си за обмена на информацията.

Гарантиране на достъпа до други права

Съответните органи (органи за приемане, ресорни министерства, организации за ЗД) във всяка държава от ЕС+ следва също така да осигурят детето да има достъп до **записване в училище и обучение** в съответствие с член 14 от ДУП (също член 28 от КПД), достъп до **медицински грижи** съгласно член 19 от ДУП (също и член 24 от КПД) и подходящо **жилищно настаняване**.

3.2 Въвеждане на процедурни гаранции

Следва да се отбележи, че държавите от ЕС+ имат различен ред на стъпките. Таблицата по-долу не предлага никаква последователност, а по-скоро метод. В нея е описано как се извършва проверка дали са въведени приложимите гаранции и защитни мерки за целите на висшия интерес на детето и какво следва да направят отговорните длъжностни лица, за да ги въведат. Използването на контролния списък следва да започне на ранен етап от процедурата за предоставяне на убежище.

Различните участници биха могли да работят съвместно по контролния списък като динамичен документ, който трябва да бъде попълнен от съответните органи, които са отговорни за осъществяването на конкретни дейности. Например „Детето има достъп до правна помощ“ — това може да бъде потвърдено от законния представител на детето и може да бъде включена информацията относно срещите за предоставяне на правна помощ, които той е провел с детето.

Процедурни гаранции и защитни мерки	Свързани действия на органа в областта на убежището
Безопасността на детето е гарантирана по време на целия процес.	Да се провери и потвърди дали през времетраенето на процедурата по предоставяне на убежище/на мястото на пребиваване детето не е изправено пред неотложни медицински ситуации и/или сериозни заплахи за неговата безопасност и физическа неприкосновеност, включително всяка форма на насилие, пренебрежително отношение и експлоатация.
Детето има достъп до съобразени с децата процедури, които се провеждат от квалифицирани и обучени специалисти.	Да се провери и потвърди, че в събеседванията и работата по случая на детето участват само квалифицирани и подходящо обучени служители.
Прилага се разглеждане по приоритетен ред.	Да се провери графикът на делото на детето и досието и да се осигури отдаване на дължимия приоритет, освобождаване на детето от процедура на границата и ускорени процедури, когато случаят е такъв, и осигуряване на достатъчно време за почивка и възстановяване.
Детето има достъп до квалифициран независим настойник/представител.	Да се провери кога е определен настойник/представител на детето и дали той участва на всички етапи от процеса, които засягат детето, включително присъствието му по време на събеседвания. Добра практика е да има система за надзор над работата на настойника/представителя.
Детето има достъп до правна помощ/съвети	Да се провери и потвърди, че детето е имало и продължава да има своевременен достъп до правна помощ и консултации. Важен е моментът за това, т.е. правна помощ на ранен етап, присъствие по време на събеседвания, както и консултации на етапа на обжалване.
Детето има достъп до устен превод по време на целия процес.	<p>Да се провери и потвърди дали детето има достъп до устен превод на език, който разбира. Устният преводач следва да бъде обучен за устен превод за деца и да използва подходящ за деца език. Ако устният преводач не е специално обучен да работи с деца, да се осигури подходящо подготвително заседание, така че устният преводач да разбере вида език, който ще се използва, вида на въпросите и необходимостта от използване на обикновен език. Детето има възможност да направи оплакване за проблеми във връзка с качеството или неутралността на устния и писмения превод. Проблемите с устния превод се регистрират и наблюдават.</p> <p>Да се провери и потвърди как е била осигурена комуникацията преди събеседването и дали условията за провеждането му са подходящи.</p>
Детето разбира и е уведомено по подходящ начин и своевременно за процеса на предоставяне на убежище по съобразен с възрастта му начин и на език, който разбира.	Да се провери и потвърди дали детето е получило съобразена с него информацията относно процедурите за предоставяне на убежище и дали информацията е била представена по начин, съобразен с неговия пол и културен произход. Проверено е дали детето разбира. Проверено е дали начинът на обясняване може да бъде сметен за подходящ и съобразен с детето. На детето е дадена възможност да задава въпроси. От детето е поискано да обясни какво е разбрало и да потвърди, поправи или допълни информацията, ако е необходимо.

Процедурни гаранции и защитни мерки	Свързани действия на органа в областта на убежището
Изслушано е мнението на детето и е претеглено според възрастта и зрелостта.	Да се провери и потвърди дали всяко събеседване с детето включва въпроси за начина, по който то се чувства и какво мисли за своето положение и за обсъжданите в събеседването теми. Следва да се проучи и документира зрелостта на детето и подкрепата, която може да има или от която може да се нуждае, за да изразява възгледите си. Следва да бъде изслушано мнението/желанието на детето да остане в страната, да бъде преместено в друга държава и т.н. и причините за тези възгледи/желания.
Определени са и е намерено решение за специалните потребности и уязвимите места на детето.	Да се провери и потвърди дали е извършена оценка на специалните потребности и дали по време на събеседването с детето са били зададени съответните въпроси с цел определяне и намиране на решение на евентуални специални потребности, уязвими места или рискове, включително малтретиране. Например това може да включва, наред с другото, въпроси относно преживявания на детето в родината му, по време на пътуването или в лагера, здравни аспекти, взаимоотношенията с придружаващото го семейство и/или лицето, полагащо грижи за него.
За разделени от семействата си деца: семейна връзка с лицето, полагащо грижи за него (ако е приложимо).	<p>Да се провери и потвърди дали семейната връзка е била проверена и потвърдена чрез документи и/или съответни въпроси по време на интервю или други приложими методи в съответствие с ВИД и дали констатациите са документирани.</p> <p>Може да има случаи, когато е във висш интерес на дете, разделено от семейството си, то да не бъде поверено на пълнолетен роднина. В такива случаи следва да се гарантира детето да не бъде поверено на пълнолетен роднина, когато това не е във висш интерес на детето.</p>
Оценката на молбата за международна закрила е в съответствие с ВИД.	Да се вземе предвид въздействието, което имат възрастта и възможните травми и/или психологически условия върху паметта и способността да се предоставя пълна и съгласувана информация, а оттук и върху оценката на достоверността по време на разглеждането на молбата.
ИНФОРМАЦИЯ, КОЯТО ТРЯБВА ДА СЕ СЪБИРА И ДОКУМЕНТИРА ⁽⁶⁸⁾	
Събрани са личните данни и съответната информация	<p>Да се осигури, че личните данни на детето са събрани, включително отговорите на въпроси относно самоличността и здравето, по подходящо съобразен за деца начин и с най-малко намеса в личната неприкосновеност. Следва да се отбележи, че се прилагат строги правила за защита на личните данни.</p> <p>Документиране на образователното ниво на детето и интереса му към продължаване на образованието ⁽⁶⁹⁾. Документиране на всякаква допълнителна информация, която може да помогне при оценяването на висшия интерес на детето.</p>
За придружени деца: събрана е информация за семейството.	Да се провери и потвърди дали е поискана и събрана информация за местонахождението на членовете на семейството и роднини и за семейната история.
За непридружени и разделени от семействата си деца: знае се кога последно е имало контакт с членове на семейството и са записани данните за връзка и причините за разделяне от семейството.	Да се провери и потвърди дали е събрана и записана информация за последния известен контакт с членове на семейството, данните за връзка и причините за разделяне от семейството. Да се провери и потвърди дали е поискана и записана информация за това как е станало разделянето на детето, включително за евентуални планове на членовете на семейството да пътуват до Европа и планираната(ите) дестинация(и). Възможно е членовете на семейството вече да пребивават в друга държава от ЕС.

⁽⁶⁸⁾ Определя се информацията, която трябва да е на хартиен носител/електронен файл преди личното интервю.

⁽⁶⁹⁾ Да се предостави на полагащото грижи лице/настойника/представителя за целите на третирането или записването в училище.

Процедурни гаранции и защитни мерки	Свързани действия на органа в областта на убежището
Започнато е издирване на семейството във възможно най-кратък срок, когато това е целесъобразно	Да се провери и потвърди дали е било преценено доколко издирването на семейството е във висш интерес на детето и безопасно за него и за съответните членове на семейството, и ако това е така, да се провери и потвърди дали издирването на семейството е започнато от органа, който отговаря за това.
Да се предвиди възстановяване на връзките със семейството и/или събиране на семейството.	Да се потвърди или да се прецени дали след издирването на семейството възстановяването на контакта или/и събирането на семейството е във висш интерес на детето.
Оценката на възрастта е била извършена по безопасен начин за детето и само при необходимост	Ако е направена препоръка за оценка на възрастта, да се провери и потвърди дали оценката на възрастта е във висш интерес на детето и дали е официално мотивирана. Следва ясно да се посочи защо е необходима и коя методология е във висш интерес на детето с оглед на неговото здраве и достойнство. Това зависи от конкретното положение на детето и е свързано с определените специални потребности на детето и/или със специфичните процедурни изисквания. От значение са също и договореностите за полагане на грижи ⁽⁷⁹⁾ . Ако вече е извършена оценка на възрастта, да се провери и потвърди дали това е направено/се прави чрез мултидисциплинарен подход и при възможно най-малко намеса в личната неприкосновеност, както и дали висшият интерес на детето е взет под внимание през цялото времетраене на оценката. Всяка информация, събрана по време на оценката на възрастта, следва да бъде включена в досието и съответно взета под внимание.
Събрана е информация за мрежата от социални контакти на детето	С оглед осигуряването на безопасността на детето, да се провери дали е събрана информация за връзките на детето, включително в социалните мрежи и връзките с общността в държавата на убежище.
Събрана е експертна информация (доклади и др.)	Да се осигури включването на експертни доклади според изискванията (медицински доклади, доклади за уязвимост, полицейски доклади и др.). Да се провери и потвърди дали са взети/се вземат под внимание по надлежен начин доказателства за травми и/или психологически състояния, напр. разстройства от посттравматичен стрес, ако са налице.
Установени са и са документирани конкретни проблеми (напр. малтретиране, трафик на хора).	Да се осигури събирането на информация за установените проблеми (включително малтретиране, травми, насилие, специални потребности/уязвимост, медицински проблеми и др.) и тяхното документирание и съобщаване на други отговорни национални органи за защита на правата на детето. Това включва опасения или признаци, че детето е изложено на висок риск или е жертва на трафик на хора, че в миналото е преживяло малтретиране, пренебрежително отношение или насилие, както и всяка известна информация за местонахождението на извършителите. Следва да се включат здравни проблеми, изискващи специални медицински грижи, психо-социални или психични здравни грижи.
Резултатите са документирани, мотивирани и предоставени	Да се осигури предоставянето на детето на мотивирано писмено решение за убежище (в което се обяснява, наред с другото, как висшият интерес на детето е зачетен като първостепенно съображение), устно обяснено по подходящ за възрастта начин и на език, който детето разбира.

⁽⁷⁹⁾ За допълнителна информация вж. EASO, *Практическо ръководство за оценка на възрастта*, 2018 г.

3.3 Индивидуалните обстоятелства на детето

Положението на детето следва да се оценява индивидуално, като се вземат предвид конкретните обстоятелства за съответното дете. Такива обстоятелства включват (неизчерпателно) фактори като културната среда и преживяванията на детето, възрастта и зрелостта, пола, половата идентичност и/или сексуалната ориентация, нивото на образование, както и всяка възможна уязвимост, включително физически и психологически здравни проблеми и травми, наред с други ⁽⁷¹⁾. Всеки съществуващ доклад относно детето, като например медицински доклади, оценки на уязвимостта или други документи, които са на разположение в даден момент от процеса, следва да бъдат документирани и да им бъде отдадена дължимата тежест.

3.4 Потенциален повишен риск и уязвимост

От значение е да се проучат и оценят потенциалните рискове, включително скритите рискове, с които детето може да се сблъска. Те следва да бъдат записани, като се посочат конкретните проблеми, които са били установени. Примерите включват ситуации, в които детето:

- е било изправено или има вероятност да бъде изправено пред риск от малтретиране или насилие;
- е жертва на трафик на хора;
- има някакви специални потребности — медицински или психологически — или други форми на уязвимост;
- не е в състояние да пътува;
- планира да се укрие или може да извърши бягство;
- всякакви други опасения, изразени от детето или от друго лице, или отбелязани/документирани по време на събеседвания или в експертните доклади.

Тези рискове следва да бъдат ясно и подробно определени и следва да бъде включен план за справяне с проблемите с краткосрочни и дългосрочни решения, който органите за ЗД да следват. В случай че бъде установена уязвимост или има рискове за детето, настойникът/представителят трябва да бъде уведомен и/или да се направи консултация с тях.

Когато са установени рискове или уязвими места, трябва да се прецени дали детето се нуждае от специални процедурни гаранции и дали то следва да бъде насочено за подпомагане и/или допълнителна оценка в рамките на органа за предоставяне на убежище или към друг доставчик на услуги или орган, като например органа по приемане или за ЗД, за да се гарантират **безопасността и благосъстоянието** на детето. Това насочване може да бъде за професионална консултация или правна помощ. Пример за това е насочването на деца — жертви на трафик, към подходящи механизми за сезиране, което осигурява комуникация между системите за международна закрила и тези за борба с трафика на хора.

Що се отнася до специалните потребности, при необходимост следва да се извърши сезиране за оказване на помощ, например за медицински или психологически грижи и подкрепа или материална помощ, напр. за деца с увреждания. Не следва да се включват заключения относно диагнозата за здравето на детето или на придружаващите го кандидати, освен ако не е приложен медицински доклад.

Може да се изиска допълнителна експертна (медицинска, правна) оценка с цел да се осигури прилагането на специални процедурни гаранции по време на цялата процедура за предоставяне на убежище. Например експертна оценка за насилие/малтретиране може да подкрепя предоставянето на специална помощ за справяне с причинените травми. Това може да включва например искане за помощ от медицински или други експерти. За това може да се

⁽⁷¹⁾ Направете справка с елементите на висшия интерес, които трябва да бъдат взети предвид, посочени в: Комитет по КПД, *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето неговият висш интерес да бъде разглеждан като първостепенно съображение* (член 3, параграф 1), 29 май 2013 г., CRC/C/GC/14, стр. 13 и сл.

изисква и съгласието на детето и/или на настойника/представителя. Всяко предприето действие следва да гарантира, че неговото извършване е във висш интерес на детето и че процедурата за предоставяне на убежище няма да бъде ненужно удължена.

3.5 Различни процедурни възможности

Висшият интерес на детето следва да се оценява, когато по случая на детето се прилагат различни процедури. При необходимост следва да се установи координация с други съответни органи.

Регламентът „Дъблин“

Регламентът „Дъблин III“ предвижда гаранции за непридружени деца, когато се преценява дали прехвърлянето в друга държава членка би било във висш интерес на детето. Оценяването на висшия интерес за целите на регламента „Дъблин III“ следва да включва всички съответни елементи на висшия интерес на детето, като тежестта на всеки от тях зависи от връзката му с останалите. В член 6, параграф 3 от регламента „Дъблин III“ се определя, че следва да се вземат предвид следните елементи, макар списъкът да не е изчерпателен: възможности за събиране на семейството, благосъстояние и социално развитие на детето, съображения за безопасност и сигурност, по-специално когато детето е изложено на риск да стане жертва на трафик, както и мнението на детето в съответствие с възрастта и зрелостта му, включително произходът на детето.

Висшият интерес на детето трябва да бъде първостепенно съображение при всички действия съгласно регламента „Дъблин III“.

Ускорени процедури и процедура на границата

Освен това висшият интерес на детето следва да бъде първостепенно съображение при вземането на решения в съответствие с член 24, параграф 3, втора алинея от ДПУ (преработен текст). Органите в областта на убежището не прилагат или прекратяват прилагането на ускорени процедури или процедура на границата, когато не може да се предостави адекватна подкрепа на кандидати, които се нуждаят от специални процедурни гаранции (като непридружени или разделени от семействата си деца) в рамките на тези процедури.

Освен това съгласно член 25, параграф 6, буква б) от ДПУ (преработен текст) ускорените процедури или процедурите на границата **могат да се прилагат** по отношение на непридружени деца **само** ако:

- кандидатът идва от безопасна държава на произход;
- кандидатът е подал последваща молба (която не е недопустима);
- може да се счита, че кандидатът е заплаха за националната сигурност или обществения ред;
- прилага се концепцията за „безопасна трета държава“ (само за процедура на границата);
- кандидатът е представил фалшиви документи (само за процедура на границата);
- кандидатът недобросъвестно е унищожил или се е освободил от документ за самоличност или документ за пътуване (само за процедура на границата).

Последните две основания са приложими само в отделни случаи, в които са налице сериозни основания да се счита, че кандидатът се опитва да прикрие елементи от значение, които вероятно ще доведат до отрицателно решение, при условие че е била предоставена пълна възможност за добросъвестно предоставяне на основания.

При прилагането на концепциите за безопасна държава на произход и безопасна трета държава държавите членки трябва да вземат предвид индивидуалните/конкретните обстоятелства, което включва освобождаване на непридружени деца от тяхното прилагане, когато това е уместно.

Понятията „процедура на границата“ и „ускорени процедури“ не служат на висшия интерес на детето. И при двата вида процедури възможностите за получаване на адекватна информация и консултации, както и времето за подготовка по случая на детето, са по-ограничени.

Много деца са задължавани да представят фалшиви документи или да унищожават документите си, поради опасения от отрицателни последици, или са принуждавани да го правят от лица, извършващи превеждане през граница, или други пълнолетни. Ако не бъдат тълкувани в съответствие с ВИД, посочените по-горе критерии биха могли да доведат до насочване на уязвими, непридружени или разделени от семействата си деца към процедури, при които тяхното право на информация и консултиране и времето за подготовка на техния случай са ограничени, което може да е рисковано за защитата им.

Други процедурни възможности

В ситуации, в които във висшия интерес на детето могат да са други процедурни възможности и друг правен статут освен кандидатстването за международна закрила, в координация със съответните органи и с участието на настойника/представителя на детето следва да бъдат препоръчани подходящи решения в съответствие с националното право и практика. Такива решения могат да включват насочване на детето към специфични процедури за жертвите на трафик или лица без гражданство, например, или едновременно използване на повече от една правни възможности.

3.6 Определяне на роднина/придружаващ пълнолетен като лице, полагащо грижи/настойник

Полагащото грижи лице/настойникът ⁽⁷²⁾ на **разделеното от семейството си дете** има важна функция в подкрепа на висшия интерес на детето. При изслушване на мнението на детето по конкретен въпрос се препоръчва да се изслуша мнението и на придружаващите го възрастни, особено когато са били определени за лице, полагащо грижи/настойник.

На независим настойник на непридружено дете, определен за такъв от съответния национален орган или съд, следва да бъдат дадени също и други възможности да изрази мнението си относно висшия интерес на детето.

Също така трябва да бъде направена оценка на връзката на разделеното от семейството си дете с лицето, полагащо грижи/настойника, като част от стремежа да се балансират елементите на висшия интерес. Вторият случай се отнася главно за разделени от семействата си деца, при които придружаващото пълнолетно лице е роднина и може да бъде определено за полагащо грижи лице/настойник. Трябва да бъде проведено събеседване с роднината или придружаващия пълнолетен с цел да се изяснят въпросите, свързани с условията на настойничеството и/или полагането на грижи. Също така връзката между роднината или придружаващия пълнолетен и детето следва да бъде оценена преди определянето на полагащо грижи лице/настойник. Освен това, от органите за ЗД следва да бъде извършена оценка на връзката между детето и членовете на семейството на полагащото грижи лице и резултатите да бъдат взети под внимание.

Евентуални опасения във връзка с условията на полагане на грижи/настойничеството следва да бъдат допълнително разгледани преди да се формулира препоръка относно ВИД. В случай на загриженост относно връзката, следва да се обмисли дали е необходимо присъствието на полагащото грижи лице/настойника по време на личното интервю с детето или вместо тях — на адвоката, например. Що се отнася до внимателното наблюдение от отговорния служител дали за детето се полагат подходящи грижи или дали то изпитва затруднения с полагащото понастоящем грижи лице, този служител следва да обърне специално внимание на тези въпроси и да докладва за тях на компетентните органи, включително организациите за ЗД.

⁽⁷²⁾ Физическо лице от близкото обкръжение/роднина на детето.

4. Признаци за уязвимост и риск при деца

Децата, които кандидатстват за международна закрила, са в особено уязвимо положение. Много е важно отговорните служители да могат да определят евентуални признаци за допълнителна уязвимост и специални потребности и да бъдат готови да предприемат необходимите действия. Такива могат да бъдат деца — жертви на трафик, или изложени на такъв риск, или подложени на други тежки форми на психическо, физическо или сексуално и основано на пола насилие, включително ГОЖ/О, принудителни и ранни бракове, физически и психически увреждания и други форми на малтретиране или експлоатация, деца — глави на семейства, деца без гражданство, подрастващи родители, деца, които са част от въоръжени групи, деца, страдащи от тежки заболявания, деца с психични проблеми и др.

Факторите, които поставят децата в условия на повишен риск, могат да включват както рискове за защитата от по-общ характер, така и рискове, произтичащи от индивидуалните обстоятелства, като се вземат предвид кумулативните последици от излагането на въздействието на няколко рискови фактора [...] ⁽⁷³⁾.

Когато бъде установен такъв риск, ролята на органа, който обработва молбата за международна закрила, при насочване на детето към специализирани институции/организации за съответните интервенции и подкрепа, е много важна, особено когато това не е направено от представителя/настойника. Органът в областта на убежището е отговорен за идентифицирането, в сътрудничество с органите за ЗД, на дете, изложено на риск, но също така и за осигуряване на участието на специалист. Отделно от това органите в областта на убежището следва да разгледат признаците за риск и миналите преживявания на децата като елементи, които имат принос по същество към молбата за международна закрила (напр. преследване, специфично за децата, вж. по-горе в „Оценка на молбата на дете“).

Забележка: Безследно изчезналите деца стават по-уязвими. Следва да бъде оценен рискът детето да изчезне (безследно) от мястото си на настаняване поради някаква причина, включително да се опита да премине в друга държава от ЕС+. Рискът може да бъде смекчен като детето бъде добре информирано относно процедурите за предоставяне на закрила и очакваните срокове, като по този начин редовно му се предоставя ясна, разбираема и съобразена с възрастта информация, по-специално относно последиците и рисковете от опити за неправомерно пътуване до друга държава от ЕС+, било то самостоятелно или с помощта на престъпни мрежи или лица, извършващи превеждане през граница. Даването на приоритет на случая е друг начин за смекчаване на този риск.

Деца, придружени от родители

При процедурите за предоставяне на международна закрила непридружените и разделените от семействата си деца лесно могат да бъдат определени като изложени на риск, но децата, придружавани от родителите си, също могат да бъдат изложени на риск. Тези рискове обикновено лесно се омаловажават или пренебрегват. Нуждите на детето следва да се решават независимо от това дали то е регистрирано като лице на издръжка на своите родители. В случаите, когато има противоречие между интересите на детето и на родителя, особено значение за придруженото дете придобиват някои от описаните по-рано гаранции, като например достъпът до независим настойник (в случаи на проблеми с упражняването на родителските права), правна помощ и правен съветник. Националният орган по въпросите на международната закрила, заедно с организациите за ЗД, трябва да преценят дали с детето следва да се събеседва в присъствието на правния съветник, вместо на неговите родители, дали родителите следва да имат достъп до преписката по делото на детето, когато е включена поверителна информация, и дали да има отделни решения за детето и за родителите по молбите им за международна закрила. От изключително значение е изявленията на детето да не се използват срещу него при разглеждането на молбата му за международна закрила или при

⁽⁷³⁾ ВКБОУОН, Заключение № 107 относно децата, изложени на риск, А/АС.96/10485, октомври 2007 г.

разглеждане на случая на неговите родители. По време на събеседването детето следва да бъде уведомено за това и у него да се създаде увереност в това отношение. Трябва да се внимава и за това, изявленията на детето да не се използват срещу родителите му.

Пример от практиката

В Дания се препоръчва органите в областта на убежището да бъдат много внимателни при използването на изявленията на дете при разглеждането на случаите на родителите му, когато тези изявления могат да повлияят отрицателно, особено ако има опасност детето да бъде поставено в ситуация, в която може да бъде подложено на репресии от страна на родителите.

Датските органи обаче считат, че собствените изявления на детето могат да се използват при разглеждането на неговия случай, в зависимост от възрастта и зрелостта на детето и в зависимост от обстоятелствата, при които са направени.

Като цяло националният орган по въпросите на убежището следва да осигури, когато се разглежда такъв случай, детето да не бъде поставено в положение, което би могло да му причини вреда. В зависимост от обстоятелствата, на родителите не се предоставя поверителна информация без съгласието на детето. Когато се наблюдават признаци на малтретиране, пренебрежително отношение и/или експлоатация, отговорният служител следва да осигури съответните органи да бъдат уведомени по надлежния ред и детето да получи помощ и грижи.

Разделени от семействата си деца

Разделените от семействата си деца са уязвими спрямо различни рискове, които засягат живота, оцеляването и развитието им, и трябва да бъдат взети мерки за предпазване на децата от тези рискове ⁽⁷⁴⁾.

Разделените от семействата си деца могат да бъдат изправени пред конкретни рискове, които да доведат до това те да станат жертва на малтретиране от страна на придружаващ ги пълнолетен или други участници. Такъв е случаят по-специално когато пълнолетното лице не е в състояние да осигури грижи за детето по ефективен начин или може да малтретира или да пренебрегва детето. Особено важно е да се проверят взаимоотношенията и връзките между детето и пълнолетното лице с цел да се гарантира, че връзката е във висш интерес на детето. Следва да се направи внимателна оценка на възможните последици от случаи на трафик и/или контрабанда върху висшия интерес на детето. Същевременно, ако не се позволява на детето да контактува с придружаващото го пълнолетно лице, което може да е единственият човек, на когото детето има доверие в условията на преместването, това може да навреди на детето. Следователно всички елементи трябва да бъдат внимателно разгледани с оглед на висшия интерес на детето. За децата — жертви на трафик, разделянето от родителите може да е резултат от това, че са станали обект на трафик на хора, или да бъде рисков фактор за това ⁽⁷⁵⁾. Това е важно по отношение на съображенията за безопасност и сигурност, когато съществува риск детето да стане жертва на трафик.

Семейни деца

Детски брак е налице, когато единият или и двамата съпрузи са на възраст под 18 години. Въпреки че това явление може да засегне както момичета, така и момчета, за първите последиците могат да са най-тежки. Едно женено/омъжено дете може да има много по-възрастен съпруг. В такива случаи момичетата като цяло са по-уязвими. Омъжените момичета често забременяват, докато са все още подрастващи, и са изложени на риск от опасни

⁽⁷⁴⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 6* (2005 г.): Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън тяхната държава на произход, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6, параграфи 23—24.

⁽⁷⁵⁾ FRA, *Наръчник относно системите за настойничество над деца, лишени от родителски грижи в Европейския съюз, с особен акцент върху ролята им в борбата с трафика на деца*, октомври 2015 г.

усложнения по време на бременността и раждането. Както омъжените момичета, така и момчетата съпрузи могат да бъдат изложени на риск от заразяване с болести, предавани по полов път, включително ХИВ, и могат да бъдат подложени на насилие от интимния партньор.

Комитетът по КПД препоръчва минималната възраст за сключване на брак със и без съгласието на родителите да бъде 18 години, както за момичетата, така и за момчетата⁽⁷⁶⁾.

Съветът на Европа призова държавите членки да „определят или да увеличат до 18 години минималната възраст за сключване на законен брак за жените и мъжете“ и освен това ги призовава да „се въздържат от признаването на принудителни бракове и бракове с деца, сключени в чужбина, с изключение на случаите, когато признаването би било във висш интерес на жертвите с оглед на последиците от брака, по-специално с цел да се гарантират правата, които в противен случай те не биха могли да предявят“⁽⁷⁷⁾.

Семейните деца следва да се ползват от права и специални процедурни гаранции съгласно достиженията на правото на ЕС в областта на убежището. Според анализ, проведен от FRA във всички държави членки, минималната възраст, която се изисква за сключване на брак, съвпада с възрастта на пълнолетие и е определена на 18 години — с изключение на **Шотландия**, където възрастта за сключване на брак е 16 години, което е също и възрастта на пълнолетие. В повечето национални законодателства е предвидена възможността за сключване на брак преди навършване на пълнолетие със съгласието на родителите и/или на съдебен или административен орган. Само в **Дания, Германия, Нидерландия и Швеция** (както и в **Полша**, но само по отношение на мъжете) не съществува възможност за сключване на брак на възраст под 18 години⁽⁷⁸⁾. Според отговорите на въпросника на EASO за 2017 г.⁽⁷⁹⁾, в **Австрия, Белгия, Швейцария, Кипър, Германия, Гърция, Финландия, Литва, Нидерландия, Норвегия, Полша, Словакия и Швеция** семейните деца се считат за непридружени. В Естония, Словения и Испания това е така, ако те са на възраст съответно под 15 или 16 години.

В определението за непридружени деца в достиженията на правото на ЕС в областта на убежището семейните деца не са изрично изключени⁽⁸⁰⁾. Поради това, освен ако правото или практиката на съответната държава от ЕС+ не признават брака, семейното дете следва да се счита за непридружено и да се ползва от специалните процедурни гаранции, с които разполагат непридружените деца съгласно ДПУ (преработен текст), или за придружено, ако детето е придружено от родители/законен настойник. В държавите членки, в които определената възраст за изразяване на съгласие съответства на тази в държавата на произход, но не и на тази в самите държави членки, следва да се въведат специални защитни мерки.

За възрастовата група от 15 до 18 години законите и/или практиките на държавите членки се различават по отношение на това доколко пълнолетният съпруг се признава за отговорен за непълнолетния. В повечето държави членки браковете с деца не са разрешени/не се признават от закона/в практиката. Ако малолетният съпруг пътува само с пълнолетния съпруг и не се придружава от своите родители/настойници, то семейното дете следва да се счита за „непридружено“.

При отдаване на първостепенно значение на висшия интерес⁽⁸¹⁾ на семейно дете в процедурите за предоставяне на международна закрила, трябва внимателно да бъде взета предвид връзката между детето и съпруга, включително да бъде изслушано детето относно естеството на брака, начина, по който то желае да се процедира, дали желае да остане със съпруга или желае да бъде отделено.

⁽⁷⁶⁾ Комитет по КПД, *Общ коментар № 4* (2003 г.): Здравословно състояние и развитие на юношите в контекста на Конвенцията за правата на детето, 1 юли 2003 г., CRC/GC/2003/4.

⁽⁷⁷⁾ Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, *Резолюция 1468 (2005) относно браковете по принуда и бракове с деца*, 5 октомври 2005 г.

⁽⁷⁸⁾ FRA, *Анализ на изискванията за минимална възраст по отношение на правата на детето в ЕС: Брак със съгласието на обществен орган и/или обществена фигура*, 2017 г.

⁽⁷⁹⁾ Представен по време на годишната конференция на EASO, посветена на децата, през декември 2017 г.

⁽⁸⁰⁾ Член 2, буква л) от ДП (преработен текст).

⁽⁸¹⁾ За повече информация относно материалноправния аспект на минималната възраст относно семейните деца и начина, по който това е уредено в законите на държавите членки, вж. FRA, *Анализ на изискванията за минимална възраст по отношение на правата на детето в ЕС: Брак със съгласието на обществен орган и/или обществена фигура*, 2017 г.

Тъй като детето не може да даде съгласието си за сключване на брак, социален работник и/или органите за ЗД следва да определят доколко е от полза за детето да остане с пълнолетния си съпруг с оглед на закрилата на детето и като се имат предвид всички елементи на ВИД — най-вече съображения, свързани с безопасността и сигурността, наред с другите.

Важно е да се вземе предвид дали двойката има деца и ако е така, правото на запазване на целостта на семейството и дали има вероятност от допълнителни опасения във връзка със защитата на тези деца. Също така следва да се направи отделна оценка на висшия интерес на собствените деца на семейното дете.

След като бъде установено, че е във висш интерес на детето, и само в такъв случай, може да се обмисли дали детето и съпругът следва да бъдат оценявани едновременно като един случай.

Когато едно дете е също така и родител, трябва да бъдат въведени допълнителни мерки за защита и гаранции. По-специално трябва да бъде взет предвид принципът на висшия интерес и за двете деца.

В случай, че детето е разделено от своите родители/законния си настойник, органите на държавните от ЕС+ следва да гарантират съпругът да не бъде определен за настойник на детето.

Необходимо е активното участие на органите за ЗД и други компетентни органи в държавите от ЕС+, с цел да се гарантира защитата на семейното дете по време на цялата процедура.

Горепосочените въпроси могат да засегнат реда за приемане и изискванията за приемане/настаняване. Това обаче остава извън приложното поле на настоящото практическо ръководство ⁽⁸²⁾.

Деца — жертви на трафик на хора

Органите трябва да проявяват бдителност по отношение на потенциалните рискове от трафик на детето. Когато се търси баланс между елементите на ВИД и риска трафиканти да се явяват като/представят за придружаващи детето пълнолетни, следва да бъдат взети предвид съображенията за безопасност и сигурност. Ограниченото идентифициране, недостатъчният достъп до информацията относно правата на жертвите и неефективните механизми за сезиране на национално и транснационално равнище ⁽⁸³⁾ продължават да пречат на жертвите на трафик на хора да се ползват от правата, които имат ⁽⁸⁴⁾. От решаващо значение е да се осигури системите за международна закрила да поддържат връзка с националните системи за борба с трафика на хора и с националните механизми за сезиране и да са свързани с тях ⁽⁸⁵⁾. Следва да бъдат разработени координирани протоколи и стандартни оперативни процедури с участието на различни обучени участници и институции, за да бъде тази връзка по-ефективна ⁽⁸⁶⁾. За децата — жертви на трафик, следва да се осигури участието на службите за ЗД в механизмите за сезиране. Понастоящем обаче то остава ограничено ⁽⁸⁷⁾.

Инструментът на EASO за определяне на лица със специални потребности (ipsn.easo.europa.eu) съдържа ценна информация относно идентифицирането на жертви на трафик.

⁽⁸²⁾ Вж. EASO, *Насоки относно изискванията и показателите за приемане на деца*, септември 2016 г.

⁽⁸³⁾ MOM стартира онлайн платформа, която включва модел на транснационален механизъм за сезиране (TRM), резултат от финансираните от ЕС проект за транснационално действие (ТАСТ) и разработен като резултат от стратегията на ЕС за премахване на трафика на хора за периода 2012—2016 г., който може да бъде намерен на адрес: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-projects-and-funding/transnational-action_en. Като резултат от стратегията на ЕС за периода 2012—2016 г. Комисията финансира проект за модел за международно сезиране, който е на разположение на адрес: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/transnational-referral-mechanism-model-%E2%80%93-trm_en.

⁽⁸⁴⁾ Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета, *Докладване за последващите действия във връзка със Стратегията на ЕС за премахване на трафика на хора и набелязване на допълнителни конкретни действия*, 4 декември 2017 г., COM(2017) 728 final (Доклад за последващи действия).

⁽⁸⁵⁾ Комисия, *Доклад относно напредъка*, COM(2016) 267 final; Европол, *Доклад за състоянието относно ТХ*, 765175(2016); Комисия, *Доклад за последващи действия*, COM(2017) 728 final.

⁽⁸⁶⁾ Работен документ на службите на Комисията, *Придружаващ доклад относно напредъка*, SWD(2016) 159 final.

⁽⁸⁷⁾ В Комисия, *Доклад относно напредъка*, COM(2016) 267 final се посочва, че един интегриран подход към закрилата на детето следва да се основава на изискванията в КПД, включително на висшия интерес на детето и на укрепването на системите за настойничество. FRA, *Наръчник за системите за настойничество над деца, лишени от родителски грижи*, 2014 г. е насочен към децата — жертви на трафик. Като обръща специално внимание на настойника, наръчникът на FRA е насочен към децата — жертви на ТХ.

Подраздел за ТХ е включен и в модула на EASO за обучение „Пол, сексуална ориентация и полова идентичност“.

През 2017 г. бе разработен и пуснат специален модул за трафика на хора. Допълнителна информация е на разположение на адрес: <https://www.easo.europa.eu/training>

Вж. също Европейска комисия, *Насоки за идентификация на жертвите на трафик на хора, предназначени за консулските служби и граничната охрана*, 2013 г.

За деца, които са идентифицирани като жертви на трафик на хора, следва да се прилага националният механизъм за сезиране ⁽⁸⁸⁾ или подобна структура/механизъм. Отговорният служител (след консултиране със законния настойник) трябва да запази досието, да извърши оценка на потребностите от международна закрила и също така да насочи случая на детето към съществуващите специални процедури за жертвите на трафик. Служителят в областта на международната закрила следва да е запознат с правните възможности и дали детето може да продължи в двете процедури едновременно. Това ще зависи и от националните правни уредби и практики.

По-специално следва да се документира всеки признак за трафик на детето или риск от това в бъдеще, както и всеки продължителен контакт с мрежи за трафик на хора или други престъпни мрежи или лица, които са малтретирани детето. Без значение е дали това се е случило в държавата на произход или по време на пътуването в държави на транзитно преминаване. При необходимост следва да се предприемат последващи действия.

Децата, които са жертви на трафик, не трябва да бъдат възприемани или третирани като престъпници. Трябва да се отдаде дължимият приоритет на тяхната закрила, помощта и тяхната правна защита. Рисковете, свързани с пола, бременността и други признаци на уязвимост също следва да се вземат предвид като част от тяхната закрила. Трафикът на хора има подчертано свързано с пола измерение, като трафикът с цел сексуална експлоатация остава преобладаващата му форма, а жертвите са предимно жени и момичета ⁽⁸⁹⁾.

Други видове оценки на уязвимостта

Често оценката на уязвимостта се извършва с цел да се приложат специални процедурни гаранции или мерки за приемане, или детето да се насочи към най-подходящата процедура ⁽⁹⁰⁾. Ако случаят е такъв, констатациите следва да бъдат включени в анализа и да им бъде определена съответната тежест в процеса на балансиране на елементите, свързани с ВИД.

Признак за уязвимост или риск може да доведе до необходимост да се даде приоритет на случая на детето или да се отложи оценката на случая. По време на процедурите за предоставяне на убежище може да е необходимо да се обърне допълнително внимание от страна на специалисти в областта на ТХ, ГОЖ/О или други области. Може да са необходими последващи действия и сезирания и те трябва да се документират. Закрилата на детето трябва да бъде гарантирана, поради което компетентните органи (в областта на убежището, приемането, ЗД, полицията — с оглед на задължението да следи за вреда, както и всички други органи) следва да въведат механизми за координация, които дават възможност за обмен на информация, която е от значение за детето. Механизмите за координация следва да са

⁽⁸⁸⁾ Механизмът за сезиране на национално равнище е процес за идентифициране и подкрепа на жертвите, чиято цел е да улесни сътрудничеството между агенциите, работещи по случаи на трафик на хора, и да позволи обмен на информация между полицията, гранична полиция, служителите, работещи по случаи в областта на убежището, други компетентни органи и неправителствени организации, относно потенциалните жертви и предоставянето на подкрепа.

⁽⁸⁹⁾ Комисия, Доклад за последващи действия, COM(2017) 728 final; Комисия, Доклад относно напредъка, COM(2016) 267 final; Съответни проучвания са публикувани като резултати от изпълнението на Стратегията на ЕС за премахване на ТХ 2012-2016 г.: Проучването относно свързаното с пола измерение на ТХ и проучването относно високорисковите групи на уебсайта на ЕС за борба с трафика на хора, във връзка с прегледа на дейността на ЕС за борба с трафика на хора 2012-2016 г., са на разположение на адрес: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_anti-trafficking_action_2012-2016_at_a_glance.pdf

⁽⁹⁰⁾ Например за целите на освобождаването от процедура на границата или от ускорени процедури съгласно ДПУ. В ДПУ е предвидено да не се прилагат специални процедури за непридружени деца и други уязвими лица, освен ако държавата членка не гарантира, че ще им бъдат осигурени необходимите допълнителни гаранции по време на такива процедури.

в съответствие с разпоредбите за защита на неприкосновеността на личния живот, да определят необходимостта от сезиране и начина на сезиране на най-подходящия орган за случая.

Инструмент на EASO за определяне на лица със специални потребности (ОЛСП)

Като подкрепа за държавите членки при идентифицирането и преценяването на специалните потребности с оглед на гаранциите при процедурата и приемането, EASO разработи базиран в интернет, интерактивен инструмент, публично достъпен на редица езици на ЕС.

Инструментът ОЛСП е интуитивен практически инструмент, предназначен за подпомагане на своевременното и текущо идентифициране на специалните потребности на дадено лице, без да са необходими специализирани познания. Той се основава на списък от показатели, свързани с различни категории лица с възможни специални потребности.

След като потребителят генерира съответната информация, той или тя може да избере да разпечата или да запише отчет, включително подбор от различни елементи. Отчетът може да бъде допълнително индивидуализиран за конкретния случай, преди да бъде записан и/или разпечатан.

Интегрирането на инструмента ОЛСП в национален механизъм, отговарящ на изискванията в настоящото практическо ръководство, се препоръчва като добра практика.

Инструментът е наличен на адрес: <https://ipsn.easo.europa.eu>.

ПРИЛОЖЕНИЕ I — Формуляр относно висшия интерес ⁽⁹¹⁾

Настоящият формуляр/контролен списък съдържа неизчерпателен и нейерархичен списък на елементите на висшия интерес на детето (ВИД) и свързаните с това гаранции в областта на международната закрила. Въпреки това използването на контролен списък не може да служи за свеждане на реалната загриженост за благосъстоянието на детето до еднократна проверка, а по-скоро да бъде един непрекъснат процес.

Този формуляр/контролен списък следва да се приспособи спрямо националните процедури и да се използва като доказателство в досието на детето, че на ВИД се отдава първостепенно значение. Това е непрекъснат процес, така че формулярът може да бъде динамичен документ, използван от всеки служител, работещ в рамките на процеса на предоставяне на убежище, за документирание на това как ВИД текущо се разглежда като първостепенно съображение.

Ако някоя от защитните мерки не е въведена или не е била събрана необходимата информация, това следва да се посочи, като се опишат причините, поради които не е било възможно да се направи това. Настоящият формуляр/контролен списък е предвиден да даде насоки, за да спомогне да се осигури, че е събрана и документирана основната информация и са въведени защитни мерки.

ФОРМУЛЯР/КОНТРОЛЕН СПИСЪК ОТНОСНО ВИСШИЯ ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО			
ФОРМУЛЯР/КОНТРОЛЕН СПИСЪК ОТНОСНО ЗАЩИТНИТЕ МЕРКИ (като част от досието по случая)	ДА	НЕ	КОМЕНТАРИ
В досието по случая: да се добави кой е участвал в определянето на висшия интерес (напр. настойник, възпитател/учител, приемно семейство, психолог в приемния център и др.)			
Безопасността на детето е гарантирана по време на целия процес			
Оценката на висшия интерес на детето е извършена от обучени служители преди процедурата за предоставяне на убежище от органите за ЗД/социалните работници. Участници в оценката (списък от падащо меню, ако е в електронна база данни)			
Разглеждането на молбата на детето е извършено/се извършва приоритетно или със съответно съобразена продължителност			
Детето е освободено от процедура на границата и ускорени процедури, когато е уместно			
На детето са предоставени подходящи периоди за почивка и възстановяване			
Определен е независим и квалифициран настойник/представител на възможно най-ранен етап, от самото начало, и е участвал във всички етапи, т.е. с него са се консултирали и е предоставил своето мнение в рамките на процеса			
Настойникът/представителят на детето е присъствал/присъства на всяко събеседване с детето			

⁽⁹¹⁾ В своята докторска дисертация Eliranne Zijlstra описва модел за недвусмислено тълкуване на концепцията за висшия интерес на детето. Този модел свързва правата съгласно член 3 с тези в член 6 от КПД. Така нареченият модел „Best Interest of the Child (BIC)“ („Висшия интерес на детето (ВИД)“) съдържа 14 педагогически условия на средата, които са приложими както за семейната, така и за социалната среда. Тези условия са разделени между „Текущо семейно положение“, включващо „физическо благосъстояние: 1. Подходящи физически грижи; и 2. Безопасна непосредствена физическа среда“, както и „Семейство, грижи и възпитание“, включително „3. Атмосфера на привързаност; 4. Подкрепяща, гъвкава структура за отглеждане на деца; 5. Подходящи примери от родител; 6. Интерес“. На второ място, „Семейство, бъдеще и минало“ включва „7. Приемственост в условията за отглеждане, бъдещи перспективи“. На трето място, „Общество, текущо положение“ включва „8. Безопасна разширена физическа среда; 9. Уважение; 10. Социална мрежа; 11. Образование; 12. Връзки с връстници; 13. Подходящи примери в обществото“. Последният елемент се съдържа в четвъртата основна заглавна позиция „Общество, бъдеще и минало“, включваща „14. Стабилност на обстоятелствата в живота, бъдещи перспективи“. E. Zijlstra, „In the best interest of the child? A study into decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective“ (Във висш интерес на детето? Изследване на инструмент за подпомагане вземането на решения при валидиране на правата на деца, търсещи убежище, от поведенческа научна гледна точка), Грьонинген, Университет Грьонинген, 2012 г., на разположение на адрес https://pdfs.semanticscholar.org/1afe/6f6219ede9e91092d14efe1c6768acc28ef.pdf?_ga=2.197839341.352709862.1567525874-304856001.1567525874

ФОРМУЛЯР/КОНТРОЛЕН СПИСЪК ОТНОСНО ВИСШИЯ ИНТЕРЕС НА ДЕТЕТО			
ФОРМУЛЯР/КОНТРОЛЕН СПИСЪК ОТНОСНО ЗАЩИТНИТЕ МЕРКИ (като част от досието по случая)	ДА	НЕ	КОМЕНТАРИ
Детето е получило правна помощ и съветник е присъствал/присъства на всяко събеседване с детето			
По време на целия процес е бил осигурен специализиран и/или обучен устен преводач			
Детето е било подходящо уведомено според възрастта и езика, който говори, и разбира процедурата за предоставяне на убежище. Проверено е дали детето разбира			
Възгледите на детето са били разгледани/се разглеждат и се вземат под внимание в съответствие с възрастта и зрелостта по отношение на решения, взети по време на процедурата за предоставяне на убежище			
При оценяването на ВИД възгледите и изявленията на детето са били взети предвид отделно от тези на родителите			
Мнението на настойника (и/или на родителите/членовете на семейството) е записано и предоставено на отговорния орган			
Поверителността на процеса е спазена и разяснена на детето			
Обосновката/мотивите/правните основания за разглеждането на ВИД като първостепенно съображение са документирани			
Специалните потребности и уязвимостта на детето са били идентифицирани на възможно най-ранен етап и детето е било насочено към компетентните органи за съответна помощ и подкрепа			
Проведени са консултации със специалист, ако е необходимо (детски психолог, лекар, други експерти)			
ИНФОРМАЦИЯ, КОЯТО ТРЯБВА ДА СЕ СЪБИРА И ДОКУМЕНТИРА (по време на събеседванията)	ДА	НЕ	КОМЕНТАРИ
Събрани са и са регистрирани лични данни (националност, пол, възраст, етническа принадлежност, образование, език, здравословно състояние, семейна история, дактилоскопични данни, в съответствие с националното право и правото на ЕС)			
Събрани са и са документирани данни за евентуално семейство (включително разширено семейство), намиращо се в други държави членки, държавата на произход или друга трета държава			
Регистрирани са последният известен контакт с членове на семейството и данните за връзка с тях, както и причините за разделянето на детето от семейството (ако е приложимо)			
Събрана е информация за връзки, включително в социалните мрежи, и връзки с общността от органа за ЗД/социален работник			
Включени са експертни доклади според изискванията (медицински доклади, полицейски доклади и др.).			
Регистрирани са идентифицирани опасения (включително за малтретиране, травми, насилие, специални потребности/уязвимост, медицински проблеми и др.)			
Регистрирани са опасения, че детето е изложено на висок риск от ТХ, или признаци, че детето е жертва на ТХ			
На детето и на настойника/представителя (ако случаят е такъв) е предоставено мотивирано писмено решение за убежище (в което се обяснява, наред с другото, как висшият интерес на детето е зачетен като първостепенно съображение), също така и устно обяснено по подходящ за възрастта начин и на език, който детето разбира.			

ПРИЛОЖЕНИЕ II — Документи в областта на политиката и насоки

Настоящото приложение има за цел да служи в полза на лицата, работещи в областта на убежището, като справка за съответните публикации и документи с насоки относно прилагането на принципа на висшия интерес на детето. Въпреки че са положени всички усилия да се предостави изчерпателен списък с публикации и документи в областта на политиката по темата, списъкът по-долу не следва да се счита за изчерпателен.

EASO, *Онлайн инструмент на EASO за определяне на лица със специални потребности* (2016 г.)

EASO, *Практическо ръководство на EASO за оценка на възрастта в практиката* (2018 г.)

EASO, *Практическо ръководство на EASO за издирване на семейството* (2016 г.)

Съобщение на Европейската комисия относно ТХ (2017 г.)

FRA, *Настойничество над деца, лишени от родителски грижи — Наръчник за укрепване на системите за настойничество, за да отговарят на специфичните потребности на децата — жертви на трафик* (2014 г.)

Save the children, *Наръчник и инструментариум относно непридружени и разделени от семействата си деца на Междуправителствената работна група по въпросите на непридружените и разделени от семействата си деца* (2017 г.)

Омбудсман по въпросите на малцинствата във Финландия, *Висшият интерес на детето в процедурите за предоставяне на убежище и процедурите за бежанците във Финландия* (2010 г.)

ВКБООН и УНИЦЕФ, *Здрави и невредими: какво могат да направят държавите, за да гарантират зачитането на най-добрия интерес на непридружените и разделени от семействата си деца в Европа* (2014 г.)

ВКБООН, *Насоки за определяне на висшия интерес на детето* (2008 г.)

ВКБООН, *Практически наръчник за прилагане на насоките на ВКБООН за ОпВИ* (2011 г.)

ВКБООН, *Зачитане на висшия интерес на детето в семейства, търсещи убежище* (2013 г.)

ВКБООН/УНИЦЕФ/IRC, *Пътят напред към засилени политики и практики за непридружени и разделени от семействата си деца в Европа* (юли 2017 г.)

ВКБООН, *Насоки на ВКБООН относно политиките и процедурите за работа с непридружени деца, търсещи убежище* (1997 г.)

ВКБООН, *Насоки относно международната закрила № 8: Молби за убежище на дете съгласно член 1 (А), параграф 2 и член 1 (Е) от [1951 GRC]* (2009 г.)

Уницеф, *Работен документ относно оценката на възрастта* (2013 г.)

Уницеф, *Нека поговорим — Развиване на ефективно общуване с деца — жертви на малтретиране и трафик на хора* (2004 г.)

ПРИЛОЖЕНИЕ III — Правна уредба

Настоящото приложение съдържа най-важните разпоредби по темата за ВИД, установени в международни и европейски правни инструменти. Съдържанието обаче не следва да се счита за изчерпателно. То включва също препратки към актове с незадължителна юридическа сила, които са от значение за целите на практическото ръководство. Накрая то включва един празен раздел, който трябва да бъде попълнен от потребителите на настоящото ръководство със съответните разпоредби и инструменти, разработени на национално равнище ⁽⁹²⁾.

Международно право

Правна разпоредба	Съответен член	
Конвенция на ООН за правата на детето от 20 ноември 1989 г. (КПД)	Семейство	Преамбюл
	Дете	Член 1
	Недопускане на дискриминация	Член 2
	Висш интерес на детето	Член 3, параграф 1, член 9, параграф 3, член 18, параграф 1, член 20
	Регистрация, име, националност и родителски грижи	Член 7
	Запазване на самоличността и на семейните връзки	Член 8
	Право на поддържане на лични отношения и контакти	Член 9
	Възстановяване на семейни връзки	Член 10 и член 22, параграф 2
	Зачитане на възгледите на детето: правото на детето да бъде изслушано	Член 12
	Грижи и настаняване	Член 20
	Деца бежанци и издирване на семейството	Член 22
Конвенция на ООН за статута на бежанците от 1951 г. и Протокола относно статута на бежанците от 1967 г.	Бежанци Непридружени деца	Писмо Б, параграф 2 от заключителния акт № 2545 от Конференцията на ООН на пълномощните представители относно статута на бежанците и лицата без гражданство

⁽⁹²⁾ Съобщение, *Закрилата на децата мигранти*, COM(2017) 211 final: Висшият интерес на детето трябва да се оценява и взема предвид като фактор от първостепенно значение във всички действия или решения, които го касаят. Важно е Европейският съюз да предостави допълнителни насоки по тази тема, които да бъдат основани на международни стандарти. Надлежното определяне на висшия интерес на детето, когато се определя най-подходящото трайно решение за него, трябва да предвижда допълнителни процесуални гаранции, като се има предвид огромното въздействие, което това решение оказва върху бъдещето на детето.

Законодателство на ЕС

Правна разпоредба		Съответен член
Договор за Европейския съюз	Права на детето	Член 3, параграф 5
Харта на основните права на Европейския съюз	Право на убежище	Член 18
	Права на детето	Член 24
Кодекс на шенгенските граници (Регламент (ЕО) № 562/2006) Регламент (ЕС) 2016/399 (кодифициран текст)	Процедурни мерки за непълнолетни лица, специално съобразени с децата	Член 19/20, параграф 1, буква е), приложение VII, точка 6
Директива относно събиране на семейството (Директива 2003/86/ЕО)	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква е)
	Събиране на семейството	Член 2, буква г)
	Членове на семейството	Член 4
	Висш интерес на детето	Член 5
	Възстановяване на семейни връзки	Член 4, параграф 10
Директива относно разрешенията за пребиваване на жертви на трафик на хора (Директива 2004/81/ЕО)	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква е)
	Висш интерес на детето	Член 10, буква а)
	Установяване на самоличността на непридружено дете	Член 10, буква в)
	Издирване на семейството	Член 10, буква в)
Директива относно борбата с трафика на хора (Директива 2011/36/ЕС)	Идентифициране на дете — жертва на трафик, и мерки за защита	Съображение 23
	Дете	Член 2, параграф 6
	Уязвимо положение	Член 2, параграф 2
	Висш интерес на детето	Съображения 8, 22 и 23, член 13 и член 16, параграф 2
	Процедурни мерки за защита в наказателно разследване	Член 15
	Защита на непридружени деца — жертви на ТХ	Член 16
Директива относно признаването (2011/95/ЕС) (преработен текст)	Непълнолетно лице	Член 2, буква к)
	Членове на семейството	Член 2, буква й)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква л)
	Висшият интерес на детето и единството на семейството	Съображение 18
	Висш интерес на детето	Съображения 19, 27 и 38, член 20, параграф 5 и член 31, параграфи 4—5
	Право на изслушване/право на участие, право на информация	Членове 22 и 31
	Запазване на целостта на семейството	Член 23
	Издирване на семейството	Член 31, параграф 5

Правна разпоредба		Съответен член
Директива за процедурите за убежище (2013/32/ЕС) (преработен текст)	Непълнолетно лице	Член 2, буква л)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква м)
	Представител	Член 2, буква н) и член 25
	Висш интерес на детето	Съображение 33, член 2, буква н), член 25, параграф 1, буква а) и член 25, параграф 6
	Право на информация	Член 25
	Други	Член 14, параграф 1 и член 24 и член 25
Директива относно условията на приемане (2013/33/ЕС) (преработен текст)	Непълнолетно лице	Член 2, буква г)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква д)
	Членове на семейството	Член 2, буква в)
	Представител	Член 2, буква й)
	Висшият интерес на детето и единството на семейството	Съображение 9, член 12
	Висш интерес на детето	Съображение 22, член 2, буква й), член 11, параграф 2, членове 23 и 24
	Уязвими лица	Членове 21 и 22
	Документи	Член 6
Издирване на семейството		Член 24, параграф 3
Регламент Евродак (ЕС) № 603/2013) (преработен текст)	Висш интерес на детето	Съображение 35
Регламент „Дъблин“ (ЕС) № 604/2013) (преработен текст)	Непълнолетно лице	Член 2, буква и)
	Непридружено непълнолетно лице	Член 2, буква й)
	Членове на семейството	Член 2, буква ж)
	Роднини	Член 2, буква з).
	Представител	Член 2, буква к)
	Висшият интерес на детето и единството на семейството	Съображение 16
	Висш интерес на детето	Съображения 13, 24 и 35, член 2, буква к), член 6, член 8 и член 20, параграф 3
	Право на информация	Съображение 4 и приложение XI към Регламент за изпълнение 118/2014
	Определяне на членовете на семейството и роднини	Съображение 35
	Издирване на семейството, определяне на членовете на семейството и роднини	Член 6, параграф 4 и член 8
	Обмен на информация за детето	Приложение VII към Регламент за изпълнение 118/2014
Обмен на информация за семейството	Приложение VIII към Регламент за изпълнение 118/2014	

Правна разпоредба		Съответен член
Регламент за изпълнение (ЕС) № 118/2014	Издирване на семейството, определяне на членовете на семейството и роднини	Член 1, параграф 7, приложение II, списък А (И) и списък Б (И)
	Обмен на информация за детето	Приложение VII
	Обмен на информация за семейството	Приложение VIII
	Информация за непридружени деца относно дъблинската процедура	Приложение XI
Решение (ЕС) 2016/1754 на Съвета от 29 септември 2016 г. за установяване на временни мерки в областта на международната закрила в полза на Италия и Гърция	Висш интерес на детето	Член 6, съображение 33

Инструменти с незадължителна юридическа сила

Комитет на ООН по правата на детето, *Общ коментар № 6 (2005 г.): Третиране на непридружени и разделени от семействата си деца извън държавата им на произход*, 1 септември 2005 г., CRC/GC/2005/6.

Комитет на ООН по правата на детето, *Общ коментар № 12 (2009 г.), Правото на детето на изслушване*, 1 юли 2009 г. CRC/C/GC/12.

Комитет на ООН по правата на детето, *Общ коментар № 13 (2011) относно правото на детето на закрила от всички форми на насилие*, 18 април 2011 г., CRC/C/GC13.

Комитет на ООН по правата на детето (Комитет по КПД), *Общ коментар № 14 (2013 г.) относно правото на детето на защита на висшите му интереси като първостепенно съображение*, 29 Май 2013 г., CRC/C/GC/14.

Комитет на ООН по правата на детето, *Общ коментар № 20 (2016 г.) относно осъществяване на правата на детето по време на юношеството*, 6 декември 2016 г., CRC/C/GC/2.

Комитет на ООН за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства (CMW), *Съвместен общ коментар № 3 (2017) и № 22 (2017 г.) на Комитета на ООН по правата на детето относно общите принципи по отношение на човешките права на децата в контекста на международната миграция* 16 ноември 2017 г., CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22.

Комитет на ООН за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства (CMW), *Съвместен общ коментар № 4 (2017) на Комитета за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства и № 23 (2017) на Комитета по правата на детето относно Задълженията на държавата по отношение на човешките права на децата в контекста на международната миграция в държавите на произход, на транзитно преминаване, на крайна дестинация и на връщане*, 16 ноември 2017 г., CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/2.

ПРИЛОЖЕНИЕ IV — Библиография

Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, *Резолюция 1468 (2005) относно браковете по принуда и бракове с деца*, 5 октомври 2005 г.

EASO, *Ръководство относно условията на приемане на непридружени деца: оперативни стандарти и показатели*, 2018 г.

Европейска комисия, *The EU rights of victims of trafficking in human beings*, 2013 г.

Европейски съюз, *Харта на основните права на Европейския съюз*, 26 октомври 2012 г., 2012/C 326/02.

Европейски съюз, Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета, *Докладване за последващи действия във връзка със Стратегията на ЕС за премахване на трафика на хора и набелязване на допълнителни конкретни действия*, 4 декември 2017 г., COM(2017) 728 final.

Европейски съюз, Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета, *Закрила на децата мигранти*, SWD(2017) 211 final.

Европейски съюз, Миграция и вътрешни работи, *European Migration Network Glossary*, версия 6, март 2018 г.

Европейски съюз, *Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно напредъка в борбата с трафика на хора*, 19 май 2016 г., COM(2016) 267 final.

Европейски съюз, *Решение (ЕС) 2015/1523 на Съвета от 14 септември 2015 година за установяване на временни мерки в областта на международната закрила в полза на Италия и на Гърция*

Европол, *Situation Report: Trafficking in human beings in the EU*, 765175, февруари 2016 г.

Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA), *Child-friendly justice - Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*, 2017 г.

Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA), *Анализ на изискванията за минимална възраст по отношение на правата на детето в ЕС: Брак със съгласието на обществен орган и/или обществена фигура*, 2017 г.

Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA), *Доклад за основните права*, 2018 г.

Separated Children in Europe Programme, *Декларация за добри практики*, март 2010 г., 4-то преработено издание.

Върховен комисариат за бежанците на ООН, *Заключение № 107 относно децата, изложени на риск*, A/AC.96/10485, октомври 2007 г.

Zijlstra, Eliane, *Във висш интерес на детето? Изследване на инструмент за подпомагане вземането на решения при валидиране на правата на децата, търсещи убежище, от поведенческа научна гледна точка*, докторска дисертация, Грьонинген, Университет Грьонинген 2012 г.

За контакт с представители на ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици информационни центрове „Europe Direct“. Адресът на най-близкия до Вас център ще намерите на уебсайта https://europa.eu/european-union/contact_bg

По телефона или по електронна поща

Europe Direct е служба, която отговаря на въпроси за Европейския съюз. Можете да се свържете с тази служба:

- чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори може да таксуват обаждането),
- или стационарен телефонен номер +32 22999696, или
- по електронна поща чрез формуляра на разположение на адрес https://europa.eu/european-union/contact_bg.

За да намерите информация за ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на уебсайта Europa на адрес https://europa.eu/european-union/index_bg.

Публикации на ЕС

Можете да изтеглите или да поръчате безплатни и платени публикации на адрес <https://publications.europa.eu/bg/publications>. Редица безплатни публикации може да бъдат получени от службата Europe Direct или от Вашия местен информационен център (вж. https://europa.eu/european-union/contact_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1952 г. насам на всички официални езици, посетете уебсайта EUR-Lex на адрес <http://eur-lex.europa.eu>.

Свободно достъпни данни от ЕС

Порталът на ЕС за свободно достъпни данни (<http://data.europa.eu/euodp/bg>) предоставя достъп до набори от данни от ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели.

Служба за публикации
на Европейския съюз